

БЮЛЕТИН

Културно-информационен център на българското малцинство
“Цариброд” – клон Босилеград

Година 6. Брой 33. Октомври 2003 година Безплатен екземпляр

БЮЛЕТИН

Основател и издател: Гражданско сдружение Културно информационен център на българското малцинство “ЦАРИБРОД” Димитровград, Площад на освобождението № 8.

Редакция: Иван Николов, Радко Стоянчов и Александър Димитров. Технически редактор: Новица Божилов.

Адрес: Ул. Маршал Тито № 15, 17540 Босилеград, тел./факс: 017/78 – 254.

Главен и отговорен редактор: Иван Николов.

Печата: Графическо предприятие “Мишич”, Ниш, Земунска 18 тел. 018/715 691.

За Европа и зоологическата градина

Винаги съм сравнявал съдбата на нашето малцинство със съдбата на подхвърлено дете родено от нещастна любов. Ние сме част от цената с която България 1919г. купува независимостта си и оцелява като държава. Разбирам защо е било нужно да се направи жертва. Не разбирам защо е било нужно да се направи предателство през 1934г. когато просръбското правителство на Кимон Георгиев забранява българските организации в Западните покрайнини. И през 1947г. когато отеченофронтовското правителство подписва Парижкото споразумение без да се замисли за нас. И когато правителството на Жан Виденов ан блок призна СРЮ, без да иска нищо за нас.

Днес и България, и поредното сръбско недоносче Сърбия и Черна Гора са се устремили към членство в НАТО и Европейския съюз. Пък там нали не приемат страни които имат спорове със съседите си, излиза, че едва ли не ние сме виновни за това. Има и сръбски и български политици които смятат, че ние трябва да си налягаме парцалите, (независимо от това колко ни е лошо), само и само да не им създаваме ядове при предстоящото членство в НАТО и ЕС!? Пък когато станем членки на НАТО и ЕС – ще потече мед и мляко и всичко ще се оправи!

Вместо да ни признаят малцинствените права и да ни създадат що-годе нормални условия за живот и демократична изява, за да заслужат членството си в ЕС, и едните и другите ни стискат за устата да не крещим за нашите погасени права! Майсторията е хем да излъжат европейските дипломати, че между България и СЧГ няма спорове за да се намърдат в Европа, хем да продължат асимилационната политика към малцинствата.

Не се и съмнявам, че и в България и у нас има достатъчно политици които са готови пак да ни жертват в името на членството в ЕС. Въпросът е дали Европа заради членството на България и СЧГ в ЕС ще жертва постулатите си върху които е изградена – свободата на словото, демократичните ценности и правата на човека, в това число и правата на малцинствата. Лично бих искал България и СЧГ да станат членки на НАТО и ЕС едвам когато нашият проблем бъде решен а не обратно.

Така че няма що да го увъртаме. Искаме ли да станем част от цивилизования свят, трябва да седнем и да се договорим какво трябва да направим за да заживеем нормално – примери колкото щеш. Сърбия трябва да ни върне отнетата свобода, България да ни защитава а ние да свикнем да живеем без вериги. Съвременната наука, особено в областта на международното право, е достатъчно напреднала и предлага солидни решения за решаване на такива малцинствени проблеми каквито са нашите. Стига да има кой да ги поизучи. А не да си губим времето в празни дискусии и назначаване на Национални съвети, партийки и сдруженийца на които им се знае чорбаджията и в които всеки дрънка каквото си иска и накрая излиза, че не можем да се разберем и всичко си продължава по старият начин. В Италия, Испания, Белгия и други демократични страни за такива малцинства като нашето не правят национални съвети а просто им признават правото на автономия и ги оставят сами да се оправят. Ролята на държавата се свежда само до това да събира данъците и нищо повече. Иначе в Босилеград часовниците са спрели.

Безработицата е почти пълна. Работниците са на улиците. В някогашният “Кобос” напрежението отдавна е превишило добрият тон. Казват, че някой работник събрал смелост да изкреши на сръбските директори от вранянският “Юмко”: “Или ни дайте работа или ни върнете на България”! На пълни обороти работи само полицията, просветата и болницата. Но резултати няма – навсякъде владее беззаконие, престъпност, неграмотност и болести.

Демокрацията буксува. Борбата за демокрация беше по-лесна от самата демокрация. Сега вече и с просто око се вижда, че създадените след 5 октомври политически партии в Босилеград не служат за нищо. Дори няма кой да се пошегува със всемогъщия ни кмет батко Владко който продължава да ни шашардисва със своите оптимистични изявления. След като програмата Кувейт се превърна на програма Сиера Леоне, сега батко Владко пласира поредното си смехотворно изявление: догодина щял да направи зоологическа градина и център за обучение на ловджийски помияри в Босилеград! Дето казват наши хора, оставила баба делник да си меси зелник! Само още това ни липсва: зоологическа градина! Босилеград няма нито музей, нито театър, нито галерия, културно-историческите паметници и църквите се разпадат, здравеопазването ни е за никъде, болни, инвалиди и социално слаби се мъчат без жилища, (които строго са резервирани за млади полицейски семейства), през улиците не можеш да минеш от лайна и кокошинци, а нашият батко Владко ще ни прави зоологическа градина! Притрябвала ни е, и без това си имаме достатъчно маймуни навсякъде. Все пак, не може да се отрече че Владимир Захариев може да направи и нещо умно. Заедно с козлодуйския си колега Милко Торбов подписа Споразумение за трансгранично сътрудничество между двете общини. В сравнение с времето на Сотир Сотиров това е истинска революция. Сега остава да следим дали ще има достатъчно инициатива от двете страни това споразумение да се използва за нещо конкретно. Например за стопанско сътрудничество. Може ли например босилеградските картофи, телета или агнета чрез някоя Козлодуйска фирма да минат по Дунава за някоя европейска страна като екологично здрава храна. Или вместо дърво и дървен материал да изнасяме дървени изделия и от Козлодуйското пристанище да ги продаваме някъде в Европа. В тази насока трябва да се даде пълна подкрепа на Владимир Захариев. Нищо че понякога ни развеселява със своите шури изявления. Защото само пренасочването на изпадналото босилеградско стопанство към българските пазарни центрове и магистрални пътища може да ни спаси. Казвам го не от идеологически а от чисто пазарни съображения. Стига да се поработи на оспособяването на митницата в Рибарци за международен трафик на стоки.

Именно в тази насока трябва да поработи сегашната общинска власт в Босилеград, а не да се занимава със ситуацията в радиото, “Кодал”, “Бюлетина”, “Братство”... Защото една успешна власт се отбранява с повишението на стандарда на хората, а не с контрол върху медиите и свободата на словото.

Големите очаквания, че демокрацията ще ни донесе поне обучение на майчин език, пак се изяловиха. “Братство” обяви, че от тази година българският език е получил статус на майчин език! В първо отделение се преподава цели 4 часа, останалото е на сръбски, но важното е, че ние едва сега сме “получили” майчин език, а не да речем, по времето на Кирил и Методий.

Иван Николов

“Изключително” образование на български език (?!)

Пише: Иван Николов

От 25 юни 2003г. в Сърбия встъпи в сила нов Закон за основите на образователната и възпитателната система. В сравнение с предишните, новия закон има редица новини. Намерението на законодателя явно е било да създаде модерен закон за образованието и възпитанието пропит с духът на новото време и

хармонизиран с европейското законодателство в тази област.

Главната новина е, че основното образование ще продължава девет години и ще се състои от три цикъла от по три години. С това окончателно се слага край на досегашното социалистическо осемгодишно основно образование. Средното образование и възпитание ще продължава две, три или четири години съгласно отделните закони и училищни програми. И основното и средното образование и по-нататък ще бъдат безплатни.

Онова което най-много ни интересува е, как този закон регулира възпитанието и образованието на малцинствата.

Както и винаги, когато става дума за национални малцинства декларативните принципи и определения са изящни. Но когато дойде ред до практическото им прилагане, обикновено се оставят малки

“дупчици” в закона през които после може да се промъкне цял слон.

Една от основните цели на образованието и възпитанието според Член 3., точка 5, от Закона е: “развиване на съзнание за държавна и национална принадлежност, тачене на традициите и културата”. До тук добре. Държавната и националната принадлежност са две различни понятия. В точка 8, от същия Член 3. като една от основните цели на образованието и възпитанието се изтъква: “усвояване, разбиране и развитие на основните морални ценности на демократично устроено, хуманно и толерантно общество”, а в точка 11: “развиване при децата и учениците етническа и религиозна толеранция, якнене на доверие между деца и ученици и предотвратяване на поведението които нарушават правото на различност.” В Член 4. се казва: “Гражданите на Република Сърбия са равнопоставени в осъществяване на правото на образование и възпитание, без оглед на пол, физическа и психическа конституция, социален и културен произход, имуществено състояние, политическо определение или друга лична особеност.”

В този дух закона продължава до Член 7. когато законодателят прави двусмислица която на практика може да се тълкува противно на духът на Закона:

“Възпитателно-образователната работа се провежда на сръбски език.

За принадлежащите към националните малцинства възпитателно-образователната работа се провежда на майчин език. Изключително, тя може да се провежда и на сръбски език.

Възпитателно-образователната работа за лица които използват езика на знаците се провежда на езика на знаците и с помощта на средствата на този език”.

В сравнение с предишният Закон за основно училище с който беше предвидено 15 родители да дадат съгласието си, за да се открие паралелка на малцинствен език, сегашният закон изглежда по-либерален и значително стеснява простора за действие на сръбскоговорещите българи от Босилеград и Цариброд които явно имат комплекс на малоценност от факта, че са българи и все гледат това някак да го позамажат.

Нещо, като поведение на жена с минало.

По повод новия Закон, и особено във връзка с Член 7. се проведе цяла конференция на представители на политически партии, неправителствени организации, директори на училищата, юристи, преподаватели и бивши номенклатурчици от Босилеград и Цариброд, които явно обхванати

от паника, че ще трябва да провеждат точно това срещу което цял живот воюваха, с всички сили търсят дупки в закона. И вместо Член 7. да се тълкува така както е написан, привържениците на сръбският език във възпитателно-образователната работа на българското малцинство се концентрират върху изречението от Член 7: “Изключително тя може да се провежда и на сръбски език”. За някогашните курсисти на политическите школи на СЮК в Лесковац и Кумровец очевидно би било по-приемливо обучението в нашите училища да се провежда на сръбски, па дори и на чуждестран или на знаците за глухоняма, само и само да нее на български.

Юристи, преподаватели, политици и други все “учени” хора от нашата прокопсана малцинствена интелигенция сега си бият главите като как да изтълкуват думата “изключително” за да може образованието у нас пак да си остане на сръбски, та ако ще и дяволът да пукне. Така думата

“изключително” се превръща във водораздел

между минало и бъдеще, в съдба на десетилетната великосръбска асимилаторна политика или оцеляване на българското малцинство и неговата българска култура.

Друг е въпросът защо това е така. За да се обясни феномена на еничерството и родоотстъпничеството в нашата среда изисква сериозен научен труд и то с интердисциплинарен подход: от историята, политиката, религията, психологията, педагогиката и т.н., но сега става дума за закон който трябва да означи началото на края на великосръбския национализъм в нашите училища и отваряне и свързване на Сърбия с европейските ценности.

Още повече, че няма никакво място този закон да се тълкува двусмислено. Той именно с тази цел беше и гласуван. Едно е сигурно: привържениците на сръбския език в обучението на българското малцинство не могат да се опрат на този закон. Те се опират само и единствено на бившите структури на Държавна сигурност и известни партийни активисти които действат по инерция от миналото. По този начин те се превръщат в непоносимо бреме за държавата която ще трябва да изпълнява критерии за малцинствата за да може да влезе в Европейския съюз. Еничарите-родоотстъпници които самата сръбска политика създаваше до вчера, вече днес застрашават бъдещето й!

За какво “изключение” може да се говори у нас? Ние живеем на вековна българска земя. Над 95% от населението е българско. Българи са и ония които на инат се пишат сърби. До преди 15-тина години обучението се провеждаше на български. Над 50% от завършилите гимназия искат да следват в България. Повечето от преподавателите знаят български език. Тия дето не знаят, могат успешно да бъдат заместени от преподаватели които сега завършват образованието си в България и вече се завръщат в Босилеград и Цариград, пък и няма пречки да дойдат млади преподаватели от България. Не е вярно, че нямало учебници и учебни помагала. С Член 94. ал. 4 от Закона се предвижда че: “Принадлежащите към национални малцинства във възпитателно-образователната работа могат да ползват

учебници от държавата майка

въз основа на министерско разрешение”. Така че няма място за никакво “изключение”, дори и по отношение на ония наши сънародници които живеят във Враня, Сурдулица, Бабушница, Пирот, Ниш, Белград. Дори с Член 84 от същия закон е предвидено: “За деца на гражданите на Републиката които временно пребивават в чужбина, може да се организира основно образование и възпитание по специална програма която донася министърът по предложение на Просветния съвет съгласно специален закон. Тъй като има много “граждани на Републиката” от български произход които временно пребивават в Македония, излиза, че в Скопие може да се организира обучение на български език, (което е съвсем естествено и нормално според закона), а в Босилеград – не може, (според някои просръбски партийни активисти).

Тъй като те трудно еволюират в мисленето и още по-трудно приемат факти и аргументи, накрая ще цитирам и Член 105. от споменатия закон: “С парична глоба от 30 000 до 100 000 динара ще се накаже за нарушение учреждение което, под точка 3: “застрашава, омаловажава или дискриминира групи и лица въз основа на расова, национална, езикова, религиозна или полова принадлежност, психическа или физическа конституция, социален или културен произход, относно политическо определение и ако подстрекава такива действия. Това може би ще им се стори по-убедително, въпреки че законодателят в тази част е могъл да бъде и по-ясен и по-строг.

Както и да е, значението на този Закон (и не само на него) е от огромно значение. От него зависи дали след 15 години от училищата ще излизат образовани и възпитани в европейски дух хора които да могат да се справят с новите технически и технологически предизвикателства на свръхинформационното общество, или фрустрирани младежи обременени с комплекс за вина заради българския си произход, дезориентирани, с убити навици за работа и потънали в алкохол и наркотици.

Чудно, защо по въпроса за обучението на български език прословутия Национален съвет на българското малцинство продължава да мълчи?

Споразумение за трансгранично сътрудничество между Босилеград и Козлодуй

На 21 септември 2003г., три години след като КИЦ “Цариброд” в Босилеград направи първите контакти с босилеградските преселници в Козлодуй, кметовете на Босилеград и Козлодуй Владимир Захариев и Милко Торбов подписаха официално споразумение за трансгранично сътрудничество. КИЦ “Цариброд” в Босилеград, така както на време оцени огромното значение за Босилеград и за българското малцинство първите контакти с община Козлодуй, днес също така високо оценява подписването на това споразумение. Нищо че при подписването му не беше поканен. Здраве да му е на кмета, да се надяваме че рано или късно ще оцени значението на това споразумение. За читателите на “Бюлетина” предаваме текста на споразумението изцяло.

Споразумение

за трансгранично сътрудничество между община Козлодуй, Република България и община Босилеград, Република Сърбия и Черна гора.

Настоящото Споразумение за сътрудничество и свързано с процеса на развитие на приятелски взаимоотношения между жителите на двата народа в духа на изграждането на свободна Европа и зачитане на правта на човека, демокрацията и законността. Взаимодействието между местните власти е насочено към добросъседство и взаимноизгодно трансгранично сътрудничество за решаване на общите трансгранични въпроси и сближаването на хората от двете общини.

В съответствие с Европейската Рамкова конвенция за Трансгранично Сътрудничество между Териториални Общности или Власти, открита за подпис в Мадрид на 21 май 1980г., Допълнителния Протокол към Европейската Рамкова конвенция, предоставена за подпис в Страсбург на 9 ноември 1995г. и Протокол № 2 към Европейската Рамкова конвенция относно интертериториалното сътрудничество от 5 май 1998г., страните се споразумяват за следното:

Чл. 1 Области на сътрудничество

Страните заявяват, че ще обединят усилията си за организиране и осъществяване на размяна на опит и информация в следните направления:

1. Междуинституционално сътрудничество

За укрепване на партньорството между институциите на двете страни и за насърчаване развитието на съвместни проекти ще се осъществява взаимна обмяна на информация за задачите и функциите на съответните институционални органи. Организиране на съвместни образователни семинари за специалистите – пряко ангажирани със сътрудничеството.

2. Взаимно опознаване между страните.

Страните ще развиват дейност на размяна и разпространение на информация, която ще подпомогне задълбочаването на познанията за териториалните реалности в основните социално-икономически области на двете страни. Предвижда се обмен на полезна практика в ръководствата на местните органи и приложение на иновационни идеи в утвърждаването на общинската собственост, градоустройство, околна среда, транспорт, подготовка на общинския персонал и др.

3. Културен и социален обмен, туризъм и спорт.

Страните ще организират създаването на преки връзки между културните и учебните институции, срещи и обмен на ученици и младежи, взаимни посещения, лагери, пребивавания. Стремехът е към по-доброто опознаване на историята и културата на двата града предимно в областта на археологията, народно-приложните занаяти, театъра и киното, опазването на паметниците на културата и др. Сътрудничеството ще насърчава развитието на туризма, провеждането на традиционни празници и екскурзии с цел откриване на икономически благоприятни форми за пътувания и престой. Предвиждат се спортни, артистични и фолклорни мероприятия.

4. Иновация и технологично развитие.

Страните ще насърчават установяването на контакти между центрoвете за иновация и технологично развитие.

5. Търговско-икономическо сътрудничество и Европейски програми.

Двете страни ще способстват за взаимната консултация и съдействие за развитие на малкия и среден бизнес и създаване на условия за трудова заетост. Споразумението ще улеснява отношенията от търговско-икономически характер: панаири, експозиции, изложения и др.

Страните заявяват, че ще си сътрудничат в областта на европейските програми, при размяна на информация и опит по отношение на структурните фондове (преди всичко на Европейския социален фонд), на програмите на Европейската общност и при разработването на съвместни проекти, финансирани от Европейския съюз.

Чл. 2. Съгласуване, финансиране и контрол на съвместните действия.

Страните ежегодно ще изготвят програма за сътрудничество, в която подробно ще са разгледани общите действия и начините за тяхното реализиране.

Веднъж в годината на съвместна среща, организирана от страните ще се отчетат резултатите на сътрудничеството, като съставът на участващите в срещата делегации ще бъде на равнопоставена основа.

Разходите за настаняване и прехрана ще се поемат от страната домакин, а разходите за път ще са за сметка на всяка една от страните.

Чл. 3. Законно основание.

Сътрудничеството ще се осъществява при спазване на действащите нормативни процедури и в двете страни в зависимост от компетенциите, определени от всяка една страна.

Чл. 4. Срок на споразумението.

Споразумението е безсрочно.

Използваните езици ще са български и английски.

Споразумението влиза в сила от деня на подписване от двете страни.

Настоящото споразумение се подписа на 21. 09. 2003г. в два екземпляра.

За община Козлодуй
Кмет: М. Торбов

За община Босилеград
Кмет: В. Захариев

Образование или само изучаване на майчин език?

Пише: Иван Николов

Все още не е известно колко ще продължи и как ще приключи цялата тази отвратителна история с възстановяване на образованието на български език. Новият закон от 25 юни 2003г. до значителна степен обезсмисля целият този провинциален театър с назначаване и разрешаване на Комисиите за подготовка и реализация на обучение по български език, становища, мнения, изказвания и обвинения.

Въпреки че Член 7. предвижда обучението на малцинствата да се провежда на майчин език, не ще и дума, че обструкцията на обучението по български език ще продължи и по-нататък, както от страна на самите преподаватели така и от страна на сенчестите структури на властта.

Да припомним, че на 07. 11. 2001г. министърът на просветата и спорта Гаша Кнежевич с писмо до Общината в Босилеград разреши прилагането на учебната програма за майчин български език. Тази програма не беше публикувана в Служебен вестник и поради това не можа да стане действаща. Обучението си продължи на сръбски а българският език дори не можа да получи статус на майчин език. Междувременно, бяха направени някои подготовки за практично увеличаване на часовете по български език.

На 23. 08. 2002г. председателят на Комисията за подготовка и реализация на обучението на майчин български език се обръща към Министерството на просветата и спорта на Сърбия за становище по въпроса за образованието на български език.

На 20. 09. 2002г. помощник министъра на Министерството на просветата и спорта Желимир Попов отговаря: “Въз основа на член 5 от Закона за основното училище Министерството на просветата и спорта е съгласно в общините Босилеград и Димитровград учебният план и програма да се реализират на майчин български език”.

Това предизвика истинска паника. В Босилеград и Димитровград (и между тях) се очакваше само мъничко увеличение на часовете по български език, а Министерството им налага цялото обучение да се провежда на български език!

На 30. 01. 2003г. председателят на Комисията за подготовка и реализация на обучението на майчин български език Дешка Георгиева се обръща към Министерството на просветата и спорта с иск за провеждане на съвместна среща с представители на министерството, босилеградската и димитровградската комисия за съвместно разрешаване на проблемите с образованието на българското малцинство. Г-жа Дешка Георгиева в този иск е маркирала следните проблеми: 1. Комисията в Димитровград се опитва да отстъпи от предложенията изнесени на съвместното заседание от 16. 06. 2002г. 2. Програмата за обучението по български език не е публикувана в “Служебният вестник на РС” 3. За броя на часовете по български и сръбски в Гимназията е постигнат консенсус, но Министерството не е публикувало Програмата за средно образование. 4. Образованието в предучилищните заведения се провежда на сръбски език поради липса на дидактически и учебни помагала на майчин език. 5. В основните училища в Божица, Клисура и Звонци обучението изцяло се провежда на сръбски език. 6. од 1991/92 в Димитровград се прилага учебна програма на български език и национална култура, но и тя не е публикувана в “Служебен вестник на РС”. Босилеградската комисия изразява готовност да участва в изработката на Планове и програми за български език.

Тази среща така и не се проведе поради “определени трудности”.

На 24. 07. 2003г. министърът на Министерството на просветата и спорта на Република Сърбия Гаша Кнежевич отправя едно писмо до “Българската малцинствена общност” в което пише:

“Уважаеми,

Осведомяваме ви, че преведохме на български език целите и резултатите от майчин език за първо отделение за задължителното основно образование. Превода направи Галина Шаралиева – Чирич, препоръчана от българското посолство в Белград.

Министерството на просветата и спорта беше принудено да предприеме тази стъпка, тъй като българската малцинствена общност не предостави проектопредложение на програмата за български език като основен предмет за първо отделение на обезателното основно образование.”

Този превод, (от цели две страници!!!), стана причината отново да се разгорещат страстите в Босилеград около това кой не е искал да я преведе от сръбски на български език, тоест кой се е опитал да я скрие.

Както и да е, според Дешка Георгиева, от тази година българският език получава статус на майчин език в основното училище в Босилеград и ще се преподава 5 часа седмично, като през следващите години постепенно щял да навлезе и в останалите класове.

Но това е само половин знамето.

Втората половина е в новият Закон за основите на възпитателно-образователната система, според който за принадлежащите към национални малцинства обучението се провежда на майчин език. “Исключително” може и на сръбски. Това ли е изключението – да се увеличат часовете от 2 на 5 и да се признае факта, че българският език ни е майчин език?! Всеки здравомислещ човек трудно би се съгласил с този минимален компромис.

И пак се поставя въпроса: защо мълчи Националният съвет на българското малцинство? Вероятно първото му заседание ще се проведе след началото на учебната година. Не е чудно тогава да ни изненадат с някое още по-оригинално “академично” решение тъкмо ония, които трябваше да подпишат декларации, че са българи и че говорят български език (?) за да се кандидатира за електори за Националния съвет.

Няма ли кой да обясни на тоя народ че вече не е здравословно да се правиш на сърбин?

Пресветли владико, благослови ми шайкачата!

Пише: Иван Николов

Реформата на възпитателно-образователната система в постсоциалистическите страни покрай редица други проблеми трябваше да реши и въпроса с вероучението в училищата. Срива на комунизма като атеистично общество, доведе до другата крайност – масово завръщане на хората към Църквата. Оказа се, че в повечето случаи исконната човешка нужда от вяра в Бога, не може да бъде заместена нито от марксистката идеология, нито от различни философски теории.

В съвременните граждански общества, религията си остава извън държавата – в частната човешка сфера. В тях едно край друго битуват разни религии и конфесии, а

вярващи и атеисти живеят едни край други

и никой никому не пречи.

У нас нещата са по-различни. Сръбската православна църква, преди и по време на гражданската война в Югославия, беше един от гласноговорителите на режима на Милошевич, която заедно със Сръбската академия на науките и Сдружението на писателите на Сърбия, мобилизираше нацията за “обединението на всички сръбски земи” и създаване на Велика Сърбия. Някои свещеници дори наметнаха шмайсерите и “в името на Бога, краля и отечеството” проляха доста кръв – нещо, което няма нищо общо с Христовото учение на което служеха. Времето показа, че Бог не е бил на тяхна страна – тоя път великосръбския национализъм претърпя поражение.

След Милошевич, Зоран Джинджич отстъпи пред натиска на сръбската православна църква и даде съгласието си в училищата алтернативно да се преподава вероучение – нещо за което беше жестоко критикуван от чисто научна и педагогическа гледна точка.

В съвременните модерни държави образователната система е уредена така, че в училищата да се преподава

не една или друга религия, а наука за религията.

Усвоявайки основните понятия за същността на религията, един млад човек лесно може да направи своя избор и да се определи дали и коя религия ще изповядва. От тук нататък само от умението на църквата зависи, дали и колко вярващи ще привлече.

У нас този принцип не бе спасен. Случи се опасно преплитане между църквата и държавата. Църквата успя да инструментализира част от възпитателно-образователния процес за свои цели. Сега една част от учениците изучават Евангелието, а другата – гражданска етика. На практика и едните, и другите нямат почти никакво право на избор. Някой сполучливо забележи, че едните се възпитават в религиозен фанатизъм, а другите – в атеизъм. В крайна сметка от всичките тия

оригинални сръбски експерименти

най-много пострада самата Църква която все повече остава без вярващи.

Когато става дума за нашето изстрадало малцинство, нещата са още по-трагични. След Ньой, ние освен че попадаме в Кралството на СХС, потпадаме и под юрисдикцията на Сръбската православна църква. Тя, както и винаги, верно служи на великосръбския план час по-скоро да ни асимилира и приобщи към сръбския етнос. С тази цел в нашите черкви бяха доведени сръбски свещеници които почнаха да провеждат църковните занятия на сръбски език и да подменят нашите традиционни български обичаи със сръбски. Така сръбските свещеници от

слуги на Христа се превръщат в слуги на властта.

С въвеждането на вероучението като алтернативен предмет в училищата великосръбската политика получи нови възможности за асимилация на малцинството. Освен че църковните занятия изцяло се провеждат по “светосавски”, на сръбски език, и самите свещеници са сърби.

С новия Закон за основите на образователната и възпитателната система, преподавателите по вероучение се назначават от министъра на просветата по предложение на “традиционните църкви и верски общности”.

Следвайки тази процедура, Вранянскийят владика Пахомий, (срещу когото според сръбския печат, с извинение, се води дело за педофилия), е предложил в основното училище в Босилеград вероучение да преподава свещеникът сърбин Бобан Илич, а в Гимназията бившият учител, адвокат и член на всички комунистически партии в бивша Югославия, сега пенсионер, Васил Станчев!

Разбира се, аз няма да коментирам ничии сексуални определения. Оставям настрана и въпросът за педагогическата подготовка на двамата “преподаватели” по вероучение. Оставям настрана и библейската притча за завръщането на блудния син. Интересува ме само

на кой език ще се провежда вероучението?

Новият Закон за основите на възпитателно-образователната система е достатъчно ясен: “За принадлежащите към националните малцинства възпитателно образователната работа се провежда на майчин език”.

Защо тогава владиката Пахомий е предложил свещеника сърбин Бобан Илич, който не знае български език, а не например някой свещеник който знае български език? Или защо вместо пенсионера Васил Станчев в Гимназията в Босилеград не е предложил, да речем, г-ца Елена Жижова от Босилеград която току-що е завършила Философия с теология и английски на Югозападния университет в Благоевград или пък Перица Пенев, също от Босилеград, със завършен Философски факултет и безработен от няколко години?

Вероятно владиката врански

има повече доверие на педигрираните сърби, (и българи с шайкачи),

които освен вероучение могат да понаучат децата и на малко сръбство по Светосавски начин. Пък и нее зле младите специалисти по тоя начин да се накарат да си потърсят работа на друго място, извън родния Босилеград, в полза на великосръбската стратегия.

Това никак не ме изненадва.

Изненадва ме поведението на ония наши съграждани които се примиряват със всичко това. Вместо да демонстрират ясна гражданска позиция, защото в крайна сметка те плащат данъци за образованието и не им е все едно кой и на какво ще учи децата им, те се оставят в ръцете на ония които работят срещу нас.

Кръгла маса: “Преобличане на национализма”

Малцинствата и “мултинационалистическа” Сърбия

Павел Домони

От известно време в Сърбия се развива един процес който точно отразява заглавието на тази кръгла маса – “Преобличане на национализма”. Касае се за това, че национализмът променя своята камуфлажна униформа с цивилни дрехи, а врялата патриотарска реторика – с демократична фразеология. Ако на народа не му липсваше ентузиазъм, а на международната общност симпатии за магическото съвпадение на географията, религията и държавата, днес, съвсем сигурно нямаше да слушаме тиради за “еволюцията на сръбското национално съществуване” и колатералната полза която от това биха могли да изтеглят националните малцинства.

Национализмът се приспособява в новите условия, и ако търсим кратък отговор на въпроса какво Сърбия днес може да предложи на малцинствата, то отговора е – нормализиране на национализма. Националистите вече не искат, нито пък имат сили да влизат в нови стълкновения. Още повече, те са принудени да правят компромиси, споразумения и подялба на материалните и политически придобивки. Корумпирането на малцинствените елити е един от начините за решаване на малцинствените проблеми – и то е напредък, реален напредък в сравнение с предишния период на стълкновения и етническо насилие.

Каква е днешна Сърбия? Мултинационалистическа. В Сърбия не съществува нито пазарно стопанство, нито правова държава, но затова пък съществува съюз на националистите. Благодарение на този съюз, в Сърбия няма етнически стълкновения. Етническите олигархии, може би за известно време могат да обезпечат етнически мир, но не могат да създадат добра и уредена общност.

Какво предлага споменатия съюз на малцинствата? Асимилация, ако става дума за малките малцинства, и затваряне в етническата идентичност ако става дума за големите малцинства. От становището на малките малцинства се отваря проблема за междуетническата солидарност, а от становището на големите, недоизграденост на собствената нация. Опитите на определени малцинства да създадат и комплетираат системата на образованието – от предучилищно до университетско равнище – ще допринесат за опазване на тяхната национална идентичност. Но може да се постави въпрос дали и до каква степен такава система ще направи принадлежащите към малцинствата равноправни участници на пазара? Съвсем сигурно е, че такава система – припомням на М. Самарджич – ще засили етническите различия и ще укрепи етническите граници, но и ще отслаби межкултурната комуникация и ще благоприятства за етническите стълкновения.

Съюзът на националистите превръща Сърбия в някакъв вид етнофедерация, разтопявайки я в редица светове които екзистират паралелно. Бенефициите, тоест разноските, този съюз неравномерно разпределя – бенефициите теглят големите, но не и малките малцинства. Когато принадлежащите към малките малцинства критикуват Закона за малцинствата, тогава те са прави, защото това което със закона е овъзможено на пример, на унгарците, е съкратено на германците. Тъй като със съществуващите решения те нямат възможност да формират национални съвети, а е нужно да бъдат представени, поставя се въпрос коя от етническите фракции ще монополизират тази роля, което отваря процес на тяхното взаимно оспорване.

Казах че съюзът на националистите лишава Сърбия от етнически стълкновения, поне от ония които стимулират държавните агенции. Това не означава, че в Сърбия няма частен вид етническо предприемачество, етнически мотивирано насилие. Такова насилие съществува, а в селищата Адица и Големи рид от отдавна, за което свидетелства и писмото на Матицата на ашкалиците което тя неотдавна изпрати на вътрешния министър Михайлович, с молба полицията да направи всичко за да се предотвратят бъдещите стълкновения, а ромите и ашкалиците да се защитят от насилието.

Защо наблягам върху това? Защото всяко насилие над малцинствата, без оглед дали става дума за глобално или местно общество, заслужава критика и осъждане. Но критиката и осъждането не заслужават само патологическите форми на национализма, тоест шовинистическите изстъпления и расовото насилие. Национализмът заслужава критика и тогава когато той се манифестира не като омраза, а като – любов. Припомням на маниера на тукашните политици публично да се декларират като, (в този случай сръбски), националисти. Тъй като самата дума национализъм, в общество което е минало през кървавата националистическа баня има отрицателно значение, те настояват да я неутрализират с тълкуването на своя национализъм като готовност собствените ресурси да се използват за своята нация. Онова което в национализма е антипатично и отвратително – да цитирам Краус – не е толкова омразата към другата нация, колкото любовта към своята. Защото какъв е смисълът от публично огласената любов към своята нация, ако не дисквалифициране на ония които не намират такива чувства в себе си. Омразата към отродените членове на своята група е характерно, между другото, за тукашният съюз на националистите.

От “Хелсиншка харта”, август, 2003г.

Кога ще се обърне Сърбия към себе си?

Пише: Раде Вукосав

Най-високите представители на Сърбия вече безброй пъти условно споменават прекрояване на границите на Балканите в смисъл, че ако Косово се отдели от Сърбия, Република Сръбска трябва да се присъедини към нея, т.е. половин Босна – да се даде на Сърбия. Досега Шешел служеше като инсталиран мегафон, гласноговорител за Велика Сърбия, и никой от компетентните не само че не го предупреди, но и не му попречи. От Кошунница, през покойният Зоран Джинджич, до сегашният премиер на Сърбия Зоран Живкович, като факел се пренася словесната агресия срещу Босна за прекрояване на границите и присъединяването на половин Босна към Сърбия. По този начин се дава да се разбере, че Сърбия не се отказва от териториалните претенции към Република Сръбска. Защото иначе за какво изобщо води войната? Изговорът е известното “ако”, а то е достатъчно за загриженост.

С това официален Белград поддържа непрекъсната конфузия, болно и напрегнато състояние, така че мнозина в Босна живеят със заблудението, че става дума за някаква “временна” Босна, което подтиква консервативните структури във властта в Република Сръбска да обструират изграждането на общата държава Босна и Херцеговина и нейният напредък. Спират й развитието. Какво заяви премиерът Живкович на “Der Spiegel”? Според Министерство на БиХ е казал: “...в случай че Косово се отцепи, РС може да се присъедини към отечеството”. Г-н Живкович има друга версия: “Моят отговор беше, че такъв сценарий може да създаде опасен прецедент, с който да се постави въпроса за границите на целия Балкан, не само за границите на РС в Босна.” (“Danas, 20 maj 2003). Казал е, ама не е казал. Все пак, е казал. Пред себе си имаме труден и сложен фронт – Косово, а нашите политици непотребно отварят – зад гърба си – друг фронт, по законителен начин. Какво общо има Босна с Косово? Всички досегашни изявления на нашите политици за БиХ и РС предупреждават че в техните глави търговията с територии не е приключила, което предизвиква суматоха в региона, а Сърбия се очертава като страшилище за съседите ѝ. От това ли имаме нужда? Зашто нашите политици не се обърнат към собствената си държава и собствения дом? Да започнем вече да градим свой дом, на собствена земя, на собствени основи. Защото нашите политици са съгласни само в желанието си за чужди територии, а са несъгласни по въпроса за изграждането на собствения си дом – Сърбия? Това е трагична реалност и голямо наше нещастие.

Покана за една публична политическа разправа

Какво е това морал – според неморалните?

Пише: проф. Димитър Димитров

Причината за написването на тази статия е решението на Окръжния съд във Враня № 772/03 с което той уважи жалбата на моя адвокат Арсо Тодоров и отмени присъдата на Общинския съд в Босилеград № 501/02 с която съдията Любинка Веселинов, потвърди решението без № от 07. 06. 2002г. на директора на Гимназията в Босилеград Антон Тончев, с което той ме уволни от работното ми място в Гимназията преподавател по сръбски език и литература, както самият той пише:

“...за неморално и неприлично поведение...”

Делото е върнато на повторно гледане на Общинския съд в Босилеград поради процесуални нарушения и погрешно прилагане на закона.

Така всъщност се разкри мозайката на сценария според който трябваше да се проведе една задкулисна политическа разправа между ДСС, (чети: ЮЛ и СПС), със сателитните структури в полицията и правосъдието, и мен като член на ВМРО и ДСБЮ. Трябваше да се отворят всички карти, за да се види кой е виновен: аз, директорът Антон Тончев, съдията Любинка Веселинов или пък партийната компания на сегашният кмет Владимир Захариев, а може би и самият той.

Целта на тази статия е да покаже как в Босилеград и след демократичните промени, все още действа един

безпрекорно смазан “квадроминиум”

между местната власт, правосъдието, полицията и прокуратурата който е в състояние да смачка всяка проява на свободоумие, законност, професионализъм, човешко и национално достойнство. Резултатите ги виждаме навсякъде във всекидневния живот: на улицата, в предприятията, в училищата, в семейството...

В моя случай сценария се разви така.

След пенсионирането на двама преподаватели по сръбски език в босилеградската Гимназия се появи вакантно работно място. На конкурса, (подновен два пъти), конкурирах и аз, защото бях безработен почти 12 години. Появата ми в Гимназията разгорещи страстите още в началото: молбата която подадох беше написана на моя майчин български език! За пръв път от много години насам! Не само управителните органи на Гимназията, но и сърбоманите в управляващия “квадроминиум” в разширен състав, истерично припадаха няколко дни от тази, както те я наричаха

“явна великобългарска провокация!”

Но какво можеха да направят? Нищо. Документите ми бяха изрядни, изпълнявах всички условия, пък и нямаше други конкуренти. Имах над 20 години трудов стаж, от които 15 в просветното дело в бившите югославски републики, положен държавен изпит, неосъждан, не подлаган на следствия, с една дума, няхах никакво петно в живота си. И затова някой трябваше да ме опетни на всяка цена. Така беше конструиран онзи гаф в кафенето “Рибарец” с малолетната Й.Т.

Когато за първи път дойдох на работа в Гимназията заварих нещо което не бях виждал през цялата си 15 годишна преподавателска практика. От 50 ученика, 40 бяха отличници по сръбски език! Рекорд за Гинес! Веднага се усъмних в обективността на оценките на предишните ми колеги, (свикнали с години да преподават “сърбистика” а не сръбски език и литература). Трябваше ми само няколко дни да разбера, че оценките са писани не според знанията на учениците, а според постовеите които родителите им заемат в общинската хиерархия (по системата на шуробаджанашината). Първият шифрован тест потвърди съмненията ми – резултатите бяха катастрофални! Много малко ученици получиха положителна оценка, а от многото “отличници” в III клас нямаше и следа! Наближаваше края на учебната година, а аз ставах все по-неудобен, защото директорът вече не можеше да си пише оценките по своему. Когато ме уволни, направи един “провален” тест и написа заключителните оценки по сръбски език така както си беше намислил. За съжаление, към края на учебната 2002/2003 година се показа, че е излъгал и учениците и родителите – 18% от тях трябва да повтарят IV клас, а много малко от завършилите гимназия успяха да положат кандидат-студентските си изпити във вътрешността на Сърбия. Сравнявайки резултатите на предишните директори от създаването на Гимназията (“Мария Луиза”) в Босилеград до днес, може да се види, че по-неуспешен директор от Антон Тончев – няма!

Какви оправдания той може да приведе в своя полза? Дидактически, педагогически, кадрови, технически...? Дали един такъв неуспешен директор трябва да възпитава децата им – нека си преценят самите родители. Но при “педигрето” което има още от времето на Тито и Милошевич – професионалните резултати нямат значение.

Как Антон Тончев от комунист стана “демократ” само той си знае. Но всички знаят, че в навечерието на режима на Милошевич той отчаяно развозваше партийните активисти на ЮЛ и СПС по агитация, а в деня на изборите товареше тежкоподвижни хора от околните села и ги караше да гласуват за престъпника Милошевич. Аз пък знам, че в навечерието на демократичните промени, когато Милошевич окончателно загуби изборите, съпругата му Светлана се подписа на списъка на СПС и ЮЛ, докато аз се подписвах под списъка на ДОС и ДСБЮ. При липса на други доказателства, Антон Тончев пред Общинския съд в Босилеград каза, че

“няма никакви забележки за професионалната ми работа”,

(и как ще ги има когато той е аматьор за сръбски език!), но като пример за “...неморално и неприлично поведение...” посочи това, че аз вдигнах знамето на ВМРО пред Шешел, който сега в ареста в Шевенинген отговаря за престъпления срещу човечеството (!!!) При това пропусна да каже, че той ме уволни на 01. 06. 2002г., а знамето на ВМРО аз издигнах пред Шешел на 04. 09. 2002г. – 3 месеца по-късно! Още повече, Антон Тончев заяви пред съда, че дори и ако съдът ме върне на работа, той няма да признае присъдата, а ще свика Родителска колегия която да реши дали да признае присъдата, въпреки че и той като директор можел да не я признае!!!

Държавата, това съм аз – Антон Тончев!

Това че Антон Тончев се сложи в ролята на защитник на един военнопръстъпник отговорен за смъртта на хиляди хора и разпадане на Югославия, си е негова работа. Явно е негов съмишленник и симпатизант. Но тъй като той си позволява да ми държи уроци за “морал”, и аз ще му припомня колко е “морален” самият той.

След като в продължение на две години Антон Тончев не успя да запише физика в Белград и Ниш, (защото сметнал, че задачите от приемния изпит били “без решения”), той с помощта на един известен комунистически деец, негов роднина, успя да се запише в София, разбира се, след съответна “обработка”, както си беше редно тогава, как

“да следва” и какво (и кого) “да следи” в София.

Като надежден комунист който утре ще води народа – дадох му и стипендия! След 4-5 години Антон Тончев се върна от София с диплома, жена и дъщеричка на 2-3 години! Каква е съдбата на първата му съпруга и детето – не знам. Знам само, че първата му съпруга беше красавица и на много високо интелектуално равнище. Дали е осъден от Седми Софийски съд за издръжката на детето, той си знае. По време на войната в бивша Югославия, сегашният директор на Гимназията в Босилеград се занимаваше с контрабанда на бензин, цимент и строително желязо от България.

Когато разбраха, че аз в професионално отношение съм непоклатим, почнаха да ми изпращат разни “доброжелателни съветници” които ме съветваха да “внимавам” и да се пазя от тези “бугарашки” в КИЦ и ДСБЮ, защото “УДБ-ата (т.е. Бомбе, Гъиле и куп други политически и информативни агенти на СДБ), 48 часа дебнат и наблюдават кой, кога и защо влиза в КИЦ-а!”

Честно казано, пет пари си не давах за техните предупреждения. Всеки ден по-няколко пъти влизах в КИЦ-а. Защо да бягам от едно съвременен читалище което с упоритата си работа се наложи като център на всички по-важни културни събития в града? И където винаги може да се намери информация за всичко което става в България, Сърбия и у нас? Пък и кои са те да ми дават акъл?

Повечето от тях бяха малограмотни тепегъози,

които липсата на лични качества успешно надоместваха с членските си карти в ЮЛ, СПС и ДСС. Според техните разбирания, аз трябваше да се посърбя и да си прибавя окончание –ич, за да мога да преподавам сръбски език!

Сегашният кмет на Босилеград Владимир Захариев има приблизително същата биография както и Антон Тончев. Според думите на бившата му съпруга Драгица Милутинович, (за която сръбския печат писа, че се занимавала с трафик на бели робини!), той е положил половината изпити на Машинния факултет в Ниш от които последния преди 17-18 години! Не се и съмнявам, че кмета в близко бъдеще ще си допълни образованието!

След като “катастрофира-апсолвира” на МИН в Ниш, той започна да се занимава със събиране на плодове и прекупване на домашна джанкова ракия която всеки петък заедно с баба Верка от Рикачево продаваше на пазарището. Неуспехите при жените допълнително го съсипаха, но амбицията му да стане некой и нещо го заведе на битака в Ниш и той започна да се занимава с търговия на дрехи от съмнителен произход. Дали компетентните органи са му взели данък от тях, не ми е известно. Знаем само, че някъде по това време той стана шеф на ДСС в Босилеград и с помощта на СПС и ЮЛ почна чрез пълзене да се изкачва към кметското място.

За постиженията му като кмет, няма какво да се говори – всички цехове фалираха, а работниците останаха на улицата да се чудят как ще изкарат зимата. Хората вече публично си говорят как и кога да го изгонят от общината, (начина вече им е познат – като при бившите комунисти)!

В моя случай кметът Владимир Захариев е важен само дотолкова, доколкото свидетелските показания на “неговите” деца с които те подкрепяха изявлението на ученичката Й. Т. бяха написани на лист от тетрадка на ДСС! После научих, че Й.Т. (която сега повтаря III година), е търсила помощ по телефона от другите, по-будни ученици да ѝ помогнат да напише показанието и след като те отказват, тя се обръща към “сина” на Владимир Захариев. Вероятно и самият Захариев малко го е “стилизирал”, както сочи изскубаният лист от ДСС тетрадката. Само че и той и полицейското разследване “пропуснаха” да отговорят какво е търсила Й.Т. в 1,30 ч. след полунощ (събота) в заведението “Рибарец”. По-късно, самият кмет Владимир Захариев по ДСС линията е продиктувал решението за моето уволнение на Антон Тончев който послушно го изпълни и после получи “тлъстия колбас” – съгласие за директорското място в Гимназията.

В споменатият босилеградски “квадроминиум” освен тандема Захариев – Тончев, ключово място заема и съдията Любинка Веселинов. Къде и как е загубила буквата “а” от фамилното си име – тя си знае. Може би е трябвало да я заличи заради държавния апартамент над “Първа частна банка” в Босилеград купен за смешни пари – класичен подарък от Партията за “сериозни партийни заслуги” в комунистическото право(криво)съдие. В днешно време, един съдия който “не знае” кой закон да приложи, (както в моя случай), трябва да си окачи тогата на закачалка! Такива съдии просто “плачат” за закон за лустрация с който да им се забрани поне 10 години да не могат да припарят до държавна власт! Тъй като ДО СЧГ вече е членка на Съвета на Европа, аз лично ще се погрижа присъдата на съдията Любинка Веселинов, и на един нейн колега, на последна инстанция да се разгледат и пред Европейският съд в Страсбург, а не само в Окръжния съд във Врания!

След всичко казано дотук, искам да задам следните въпроси:

Може ли Антон Тончев да остане директор на Гимназията в Босилеград след като 18% от учениците му в IV клас трябва да повтарят класа, а над 50% от тях не могат да положат кандидатстудентските изпити? Има ли той морално право, докато народът ни гладува, да взема заплата от 20 000 динара и при това да възпитава толкова много неграмотни ученици? И то в босилеградската Гимназия която преди време беше една от най-елитните в Сърбия!

Може ли Владимир Захариев и по-нататък да бъде кмет на Босилеград след толкова много неизпълнени обещания, когато 80% от работоспособното население остана без работа и когато той вместо да мисли за битовите нужди на хората, се опитва да играе ролята на върховен главнокомандващ в спорта, шахмата, образованието, медиите, правосъдието и правата на човека?

Могат ли съдии които изпълняват партийни поръчки вместо да прилагат закона и по-нататък да останат на постовете си? Имаме ли ние право като данькоплатци да ги питаме за какво те харчат нашите с тежък труд спечелени пари?

Могат ли прокурори които гледат всичко това и си мълчат и по-нататък да останат на постовете си, докато народът пищи от золумите на една политическа гарнитура която държи цялата власт не за да служи на народа, а народът да ѝ служи на нея?

Отговорът оставям на теб, уважаеми читателю на “Бюлетина”!

Неорганизирано движение срещу Ньойския договор

Пише: Методи Петров

Известия за откъсване от България на Западните покрайнини започват да се получават още през юни 1919г. В секретна новина от 14 юни, запазена в архива на Министерството на външните работи и изповеданията, се казва, че минаващи през Цариброд сръбски военни части се похвалили как градът щял да премине наскоро към тяхна територия. В друго донесение от 18 юни 1919г. българските телеграфопощенци съобщават, че 4-5 царибродчани пожелали градът да попадне под “сръбска власт”. Единият от тях живеел в Пирот и идвал само на работа в Цариброд. Данните от архива на Министерството на външните работи са показателни с това, че част от обикновеното сръбско население вече знаела каква ще бъде съдбата на българите от Западните покрайнини.

През юли 1919г. българска официална делегация, водена от министър председателя Теодор Ив. Теодоров, съставена от министри и съветници, заминава за Париж. Тя е поставена при необикновени условия на работа, които могат да се нарекат ненормални и обидни. Лично Теодоров, който изпълнявал и длъжността министър на външните работи и изповеданията, се опитва чрез отделни бележки до различни членове от решенията на мирната конференция да изкаже някои съображения и вероятно да повлияе за по-благоприятен изход. Резултатите от конференцията са действително “горчива чаша” за българския народ. Усилията на отделни членове от делегацията не постигат абсолютно нищо. Ръководителят Теодоров, “сраснал се със своя мил Цариброд, представляван от него десетки години” в Народното събрание, не могъл да понесе подобен тежък удар. Той заявява, че си заминава от Париж и “никога не ще подпише договора при тия условия”. При създадената ненормална и клеветническа обстановка може би този начин на действие бил най-подходящ.

Сведения за съдържанието на подготвяния Ньойски договор служат като сигнал за бурен отпор и слагат началото на мирното протестно движение. Вестниците от септември 1919г. непрекъснато отпечатват отделни кратки материали за изразени протести срещу вероятната окупация на покрайнината от Царибродско, Трънско, Босилеградско, Кюстендилско и др. Българския народ по този начин посреща и новината за несправедливия Берлински договор от 1878г. Подчертано миролюбивия български народ смята, че ще бъде чут неговия глас от великите сили и те ще помогнат да се променят поне някои от несправедливите клаузи, откъсващи части от българската нация. Протестът на населението на Западните покрайнини най-добре е отразен в отпечатаната брошура, където са отбелязани най-пълно и точно взетите решения.

На 24 септември 1929г. се събират трънчани “на брой 800 души”. Те обсъждат създаденото положение и решават да изразят несъгласие със съдържанието на проектодоговора чрез резолюция, озаглавена “Протест на трънчани”. В него се казва:

“1. С възмущение и болка на сърце да изкажем протест против решенията на Парижката мирна конференция да откъсне родните ни места от майка България и чисто българското трънско население от селата: Клисурса, Слишовци, Стрезимировци, Грознатовци, Драинци, Кострошевци, Сухи дол, Паля, Колуница, Звонци и одоровската община да постави под сръбско робство (в случая става дума за общините, а не за селата, които са 20 на брой и вече са посочени – б.а.).

2. Декларираме, че в Трънско освен чисто български елемент, няма нито един инороден или иновверен гражданин.

3. Заявяваме на цял свят:

а) че никой не е в състояние да ни отдели от общото ни отечество;

б) че ние сами трябва да определим собствената си съдба;

в) че никой няма право да разполага с нас и семействата ни като с разменна вещ;

г) че ние ще се борим с всички средства против новото робство;

д) че през трупите ни ще минат тия, които ще искат насила да вземат бащинията ни, и че те ще вземат, но само гола земя и пепелища.

4. Каним българския народ с единомушен вот да предупреди всякакво подписване на подобен унизителен и унищожаваш мир, а ние сами заявяваме, че не смее българин да сложи подписа си за ново поробяване на своите братя.

5. Обещаваме тържествено, че не плебисцит сме готови да приемем под каквато и да е власт, не! – а собствената си кръв да пролеем тъй, както я проляхме за България на Булаир, Калиманци, Дрянова глава, Пуста река, 1050, Битоля и др.

6. Упълномощаваме избрания граждански комитет да разгласи чрез пресата решенията ни, да ги поднесе на правителството, Народното събрание, представителите на Америка и Съглашението, на Мирната конференция в Париж и на българските защитници Баучер и братя Бъкстон, както и да ръководи по-нататъшната работа.” Позволих си да цитирам целия текст на протеста. Мотивите ми са, че той и останалите протести са засега библиографска рядкост, а най-пълно изразяват настроенията на населението от Западните покрайнини.

Приетият протест е подписан от Граждански комитет, съставен от следните членове: Гаврил Любичев, с. Клисурса; Григор Василев с. Радово; Георги Пеев, с. Ярловци, С. Календеров, с. Милославци; Ст. Чилингиоров, с. Звонци; Тома Димитров, с. Врабча; Благой Пейчев, с. Паля; Коста Байкушев, гр. Трън; д-р Ив. Янков, с. Цегриловци; Арсо Михайлов, с. Клисурса; Михаил Георгиев, с. Драинци; Борис Стаменов, с. Грознатовци; Кирил Спасов, с. Стрезимировци; Христо Стефанов, с. Клисурса; Стефан Златков, с. Кострошовци; Илия Златков, с. Клисурса; Рангел Василев, с. Цегриловци; Димитър Антонов, с. Мрамор; Стоян Танчев, с. Сухи дол; Спас Павлов, с. Паля и Марко Стоянов, с. Колуница.

Не по-малко категоричен и рязък е и протестът на царибродчани, който е приет на 28 септември 1919г. на многоброен “импозантен” митинг в Цариброд. В него се изтъква категорично:

“Ние жителите на Цариброд и околията, след като узнахме, че според проектодоговора за мир, нашите родни огнища се отстъпват на сръбската държава, заявяваме най-тържествено:

- 1) че както ние, тъй и нашите деца, сме чисти българи, каквито искаме да си останем довека (вероятно довеки – б.а.);
- 2) че сме споделяли при робство и свобода всички радости и скърби на общото отечество България, пределите на което сме отстоявали най-самоотвержено с гърдите си и през времето на народните въстания за проваляне на турското робство, и през войните от 1878, 1885, 1912-1913 и 1915-1918 години.

Следствие на това, ние по никакъв начин не ще превием глава под сръбското иго, като ще считаме всеки опит за присъединяването ни към Сърбия за акт на насилие върху нашата съвест и народностна принадлежност, който е във вопиющо противоречие с принципа за свободно самоопределение, тъй тържествено гарантиран за всеки народ от председателя на Съединените щати, както и от ръководните лица на великите сили.

Ние сме българи и като такива с гордост ще понасяме сега и за бъдеще всички радости и скърби на родното си отечество България, едни от най-достойните синове на което сме били ние. Всяко друго разрешение на днешната ни и утрешна съдба ще смятаме за потискане на нашата воля, което ще докара не мир, а нови размирия на Балканите.

Като вярваме дълбоко, че нашият глас ще бъде чул от великите сили във Версай, заявяваме, че сме готови да потвърдим свободно и непринудено изразената си чрез настоящата резолюция воля пред всяка международна анкета.” Протестът на царибродчани завършва с пожеланието, че съдът на правдата и съвестта трябва да надделее.

Под заглавието “Последната дума на босилеградчани” е предаден протестът на българите от другата част на Западните покрайнини. Той е приет на “небивал митинг”, на който са присъствали “повече от 15 000 мъже, жени старци и деца” от “всичките застрашени села”. На него е гласувана следната резолюция:

“1. Ние, жителите на 46 села от Босилеград и околията (толкова се е предполагало, че ще останат под робство – б.а., събрани на митинг, протестираме най-енергично против решението на Версайската конференция да ни откъсне от майката родина и да ни хвърли в ръцете на нашите палачи сърбите, които са по-страшни и от турците, защото последните не посягаха поне на нашата душа, на съвестта ни и на бащиния ни език.

2. Протестираме против чудовищния метод да се късат скъпи кътове от нашето отечество, да се хвърлят в страшна мизерия и да се предават на мъчителна стопанска агония. Високи и непроходими планини ни делят от населените центрове на моравската долина, а от естествените центрове на нашата родина ще ни раздели сега черната бразда на новата граница, израз на пъклена гавра с правото, истината и свободата.

3. Протестираме против това решение на същата конференция, защото ефектът от него е по-пакостен и от проказа за международния морал, за великата идея “Лига на народите и за всички

бъдещи опити да се омиротворят Балканите чрез федерация, защото раните, които тия решения ни отварят, ще отровят кръвта ни, ще помрачат разсъдъка ни, та ще предпочетем смъртта пред позора и бавното изгиване, а така не ще да има мир.

4. Протестираме с жар, защото тези решения, след като отбегват тъй болезнено истината, ни дават възможност да видим колко много сме се мамили, като сме вярвали горещо в прокламираните от президента Уйлсон 14 точки и като сме разчитали на мощното слово на великите сили в своята история и култура народи. Оплакваме страстно нашата дълбока вяра във вечната правда, защото тая вяра беше и е нашият грях пред вас.

5. Не молим за милост, защото сме вече убедени, че тя е умряла в сърцата на силните, а със стиснати зъби и осенени от черните знамена се кънем пред лицето на демокрациите от Стария и Новия светове, че сме решени да загинем, вървейки твърдо към нашата Голгота, преизпълнени с още по-силна вяра в неизблемите и (вероятно неизпълнените – б.а.) предвечни истини за свобода и висша правда, които ще надживеят амбициите на личности и народи.

6. Безсилни да отстраним сега горчивата чаша, ние, преди да напуснем родните си стрехи, преди да бъдем оковани в ново иго, отправяме следните питания до всесилния аеропаг.

Къде са великите принципи, прокламирани с прочутите 14 точки на президент Уйлсон?

Защо ни се отказва плебисцит и

Защо ни се отнема слънцето и въздухът?

А след всичко апелираме към нашия многострадален народ да се сплоти около почернено народно знаме, да просвети съзнанието си от единна мисъл за нашата горчива обща съдбина, да напегне сили, за да измине страшния исторически завой, та сетне с още по-светли надежди да дочака царството на друга правда под под ново слънце, което се ражда сега при нечувани история и гърчения.” С дата 15 октомври 1919г. е подписан протестът от Данев, Иванчев, Захариев, Янев, Раденков и Спасов.

В архива на Теодор Ив. Теодоров се пази телеграма на босилеградчани от 29 септември 1919г. Тя е адресирана до министър председателя с копие до следните политически дейци: Малинов, Влайков, Благоев, Ив. Пастухов и до всички всекидневници. Документът на места е изтъркан и неясен, но общото съдържание все пак проличава. В него става дума за отчаянието и за смъртната тревога, в която е изпаднал народът, четейки “страшните мирни условия”. Проличава още и мъката “по милите планини и скъпата родина”, с която са неразделно свързани. Нищо не е останало от обещаните принципи на Уйлсон, разколебана е вярата “във висшата световна правда”. Към отбелязаните дейци се отправя гореща молба да им се помогне, да се направи нещо за тяхното избавление. Да не бъдат оставени босилеградчани на онези, които “живи” са ги горили. Отправя се отчаян зов “Спасете ни!” В края на телеграмата се иска тяхното горещо желание да останат в пределите на България да бъде предадено на представителите на великите сили в София.

Изразът в телеграмата за палежите и горените живи в Босилеградско заслужава пояснение. На 15 май 1917г. по време на Първата световна война една сръбска част от 200 души минава сръбско-българската граница при Патерица. Тя се ръководи от поручик Коста Йованович. Като навлиза в Босилеградско, тази шовинистична група убива 32 души, изгаря живи две деца, запалва къщите на 317 домакинства в Босилеград, Горна Лисина, Топли дол и Долна Ръжана. Безспорно това дело е на безумци и няма нищо общо с обикновените сърби.

Използваните и изцяло отпечатани протести на трънчани, царибродчани и босилеградчани дават възможност да се направят ред заключения, но ще се задоволя само с няколко. На челно място проличава масовото участие в митингите и неизмеримото желание на населението да остане в границите на отечеството си. Жителите на Западните покрайнини са в правото си да искат това, защото няма никакво основание да бъдат откъснати от тяхната родина, което добре изтъкват. Проличава още и трезвото им мислене, въпреки че е придружено с голяма доза сантиментализъм, който изцяло може да се оправдае от създадената обстановка на безизходица. Те не скриват пред света твърдото си решение, че няма да се оставят да бъдат денационализирани, а ще се борят неотстъпно.

В протестите се съдържат и схващания, много от които тогава не са оценени (а и по-късно) от редица политици и философи. Провалът на идеята за балканска федерация идва от политиката на отделни велики сили и главно от управниците на някои наши съседи. Нанесена е дълбока рана в съзнанието и душата на българина, който именно трябва да ратува и служи като звено за евентуална федерация. Критикува се доста основателно и справедливо политиката на онези държави в света, които претендират да са водещи в културното и социалното развитие на човечеството. Проявено е

вярно историческо мислене, че амбициите на отделните личности и народи са временни, а трайна остава вярата в “друга правда, под ново слънце”.

Босилеградчани си позволяват да изпратят телеграма и лично до Уйлсън чрез “управляващия американската легация” в София. В нея се казва: “Страшна е бездната, в която ни хвърля проектът за мирния договор, но още по-строшна е моралната катастрофа на нашите души, които в своята простота вярваха толкова горещо на великите принципи за национално определение.” И още: “Защо сега да умираме без вяра у висшата правда”. Какво разминаване между думи и дела на бележити държавници!

Жителите на Босилеград и околията отправят телеграми още и до министър председателя на Англия г-н Л. Джордж, до министър-председателя на Франция г-н Клемансо. С “разкъсани от болка сърца”, те известяват, че са възпитаници на французите, от които са се учили “на азбуката на любовта към отечестото”, и са очаровани от тяхната страна, която се ползва с ореола на люлка на свободата. С основание искат от г-н Клемансо да не гаси “светлината на изплаканите ни очи по нашата прескъпа свобода”.

Босилеградчани не забравят да изпратят телеграми и до синовете на Великобритания братя Бъкстон и Дж. Баучер, кореспондент на в. “Таймс”, проявили съпричастие към съдбата на българския народ. Като припомнят заслугите към миналото, а също и тези на други доблестни синове на Англия, те искат от тях да продължат борбата си за спасяване на “истината, правдата и доброто”.

Извадка от книгата “Национално-освободителното движение в Западните покрайнини (1919-1934), Методи Петров, София 1995”

Опознай родината за да я обикнеш!

Пише: Радко Стоянчов

Това беше мотото на екскурзията из България организирана от КИЦ “Цариброд” в Босилеград която се проведе от 21 до 28 август.

35 души от Босилеград, Враня, Ниш, Кюстендил и София имаха удоволствието за седем дни да изминат около 1800 километра и да се запознаят с прелестите, историческите, културните и духовни знаменитости на България.

Екскурзията бе спонсорирана от Българско национално радио, Български национален съюз “Радикали”, Националния исторически музей и Никола Григоров, водещ на предаването “Сите българи заедно” от телевизия СКАТ. Благодарение на тях и личното участие с по 90 лева, екскурзиантите имаха възможността да опознаят България и да се любоват на природните ѝ красоти, но и на уменията и сърчните ръце на българския творец.

Идеен организатор и главен екскурзовод бе члена на Програмния съвет на КИЦ-а Александър Димитров.

Трийсетина души любители на туристическите предизвикателства на 21 август сутринта потеглиха към Кюстендил. Към осем часа удобния автобус на Пламен Бояджиев спря в Кюстендил на първата кафе пауза и обмен на валута. Следващата спирка е София където посещаваме Националния исторически музей и разглеждаме историческите знаменитости на Българската държава. След това с кабинков лифт и малко ходене тръгваме към Витоша – красавицата и гордостта на всеки българин. На 1900 метра височина, на една хубава поляна обядваме и се любоваме на прекрасната гледка. Долу в полето тиха и уморена от августовския пек, лежи София. От височината разпознаваме нейните знаменитости накацали като звезди на небосклона. След срещата ни с Витоша се спускаме към центъра на София и отиваме в храма Александър Невски където запалихме свещи за здраве и добър път из България. Колкото пъти човек и да е влизал в тоя храм всеки път се възхищава на неговите майстори строители и талантите на зографите. Ношувката е уредена в полите на Витоша сред блажен мир и чист планински въздух. Любезните домакини ни гостиха с вкусна вечеря. След вечерята си взимаме по един душ и спиме “като къпани”.

На втория ден се сбогуваме с домакините и потегляме към Плевен – град от по-новата история на България. Руско-турската война от 1877-78 го е направила град герой. Точно това искаме да видим. В десет часа вече сме в музея и се удивляваме на плевенската Панорама където тридимензионално са представени боевете за Плевен. Почти всички сме зинали от почуда – възможно ли е художника

така майсторски да пресъздаде плевенската епопея! Времето напредва, отиваме към центъра – сред десетките фонтани, цветя, зеленина и мермер. Прохлада и царство за душата. Фотографираме се, пием на крак по кафе и потегляме за Ловеч.

Ловеч е приятно и хубаво градче известно с местния футболен гранд “Литекс” и с покрития мост на майстор Кольо Фичето. От тук се отправяме за Велико Търново. Най-напред сме в Арбанаси. Обикаляме местната църква и няколко възрожденски къщи. Във Велико Търново се настаняваме в хотела, домакините просто ни угодничат и ни канят на вечеря на открито. След вечерята посещаваме историческата крепост и Царевец и в наша чест гледаме спектакъла “Звук и светлина”. Този спектакъл аз не мога да го опиша, не вярвам това да могат да го направят и най-известните словесни майстори. Просто припомням че който е бил във В. Търново а не е видял този спектакъл, просто си е тръгнал преждевременно.

На третия ден поемаме към Преслав, столицата на първото българско царство. Отново сме в поредния музей, запознаваме се с историята, военната мощ, и мъдростта на първите български владетели. Продължаваме към Шумен и търсим паметника построен по повод 1300 годишнината на българската държава. Там ни чака приятелят Румен, лют левскар. Паметника е построен на едно прекрасно възвишение от което като на длан се вижда целият Шумен. След два часа слизаме към центъра на града, отбиваме се на кафе и кратка разходка и поемаме пътя към Мадара – едно твърде интересно място. Благодарение на Мадарският конник и манастирските килии това място е едно от гордостите на средновековна България. Мнозина от нас тъкмо на това място почувстваха допълнителна енергия която ни зареждаше и сякаш чувствахме космоса в себе си.

Късно след обед тръгваме към Варна – там ще е четвъртата ни нощувка. Морската столица е особено красива през август. Пълна е с туристи, весели и усмихнати лица. Събуждаме се в слънчева и топла Варна. Отправляме се към “варненската катедрала”, така варненци наричат една от най-големите си църкви в центъра на града. Палим свещи и тихо и молитвено се изнасяме към Историческия музей. Музеят е бивша гимназия. Уникална сграда с уникални експонати. Посещаваме делфинариума. Вече ни хваща жегата и следващата спирка е на Златните пясъци. Пладне. Горещина. Мирис на море, плясък на морски вълни. Срещаме загорели лица на курортисти, живо е. Гълчава, но българска реч се чува само в заведенията. Златните пясъци са една от перлите на Черноморието, направо разкош. Прекрасни хотели, страхотни плажове, удобства на всяка крачка и цени – непосилни за обикновения българин. С Александър Димитров сядаме в ресторанта на хотела “Морско око” един от най-люксовите хотели в курорта, поръчваме си питие, солиден обяд, припалваме “Давидов” за кеф, а бе направо “Баровци”?! Това удоволствие ни струваше толкова че през останалото време бяхме на “диета”. До вечерта останахме на плажа. Повечето от нас искат да хванат повече тен, така че вечерта не им стигаше киселото мляко да гасят “пожара”. На заник тръгваме към Аладжовския манастир и Равда. Късно вечерта се настаняваме в Сливенския лагер. Сутринта се отправяме към старата част на Несебър – съчетание от лукс и стара архитектура. Снимки за спомени, сувенири за приятели, поглед към витрините с лека разходка.

На 5-6 километра от тук е Слънчев бряг – град хотел. От около 130 хотела само 5-6 работят през цялата година. Тук няма място за средностатистически граждани, летвата е вдигната твърде високо и това е място само за богати. Тук всичко мирише на разкош – такива са и цените. Но все пак се изкефихме по един-два пъти на водните пъралки.

Вече е време да се сбoguваме с морето. Два дена и две нощи на море са съвсем достатъчно за една седмодневна екскурзия. Набираме скорост към Сливен. Петата ни нощувка е в хотел “Сливен” където беше и поредната вечеря. След вечеря се разхождаме по огромната мраморна пешеходна зона на Сливен, а от високия пиедестал ни наблюдава войводското око на Хаджи Димитър. Шикозните заведения са пълни с млади и спокойни лица и те ни карат да се замислим дали сме на Балканите или някъде в Западна Европа.

На шестия ден от Сливен се отправяме към подбалканските възрожденски градчета. Първата ни спирка е историческото село Шипка. Там посещаваме руската църква, в момента ѝ правят ремонт, но ни пускат да я поразгледаме. Централната камбана е излято от гилзите на Шипченската епопея и тежи 11,6 тона! После изкачваме връх Шипка. Някой започва да рецитира Вазов: “О Шипка, три дни...” Разглеждаме Орлово гнездо и всякаш сме на час по история. Когато човек е на Шипка има с какво да почувства че е българин. “Торди и бодри, пълни със самочувствие и съхранен усет за история се спускаме към “алтън Калофер”.

Родното място на гениалния поет и революционер Христо Ботев. Посещаваме къщата музей на Ботев и училището където баща му Ботьо Петков е бил учител. За не повече от половин час сме в

Сопот в родният град на патриарха на българската литература Иван Вазов. Посещаваме родната му къща и с особена охота поглъщаме думите на екскурзоводката за жизнения и творчески път на Вазов. Връщаме се няколко километра назад и ето ни в Карлово, родното място на Апостола на свободата Васил Левски. Тук ни посреща нашата стара приятелка Дора Чаушева директор на къщата музей “Васил Левски”. Параклиса в двора е вече изографисан и там се съхранява кичур от косата на Апостола. Колко много истории и емоции от Калофер до Карлово и Сопот.

От Карлово тръгваме вече по установения график към Пловдив – вторият по големина град след София. Търговски, панаирски, промишлен и университетски център. Съчетание от антично, ориентално и европейско. С любезното съдействие на Никола Григоров водещ на предаването “Сите българи заедно” на СКАТ ни посрещат радушно и любезно.

На седмия ден разглеждаме старата част на града и всички сме възхитени от архитектурата на стария Пловдив. Римският амфитеатър ни припомня на виртуалните гладиаторски събития по това време.

Към обяд тръгнахме към Благоевград, гордостта на Пиринска Македония. В раните следобедни часове пристигнахме във Велинград. Гразче с многото минерални извори уникална прерода и прекрасен център с уютни паркови насаждения цветя и просторна пешеходна зона. Не само България но Швейцария би поискала Велинград да бъде в пазвите на Алпите, градче шедьовър и българския бисер на Западните Родопи.

Към четири и половина след обед вече сме в Благоевград. Градът на мрамора, пешеходни зони и фонтани. Градът на уюта, възрожденското и съвременното, европейското. Градът на интелигенцията и американския университет, гордостта на Пирина. Тук сме да се насладим на лукса и похарчим някое левче, но и да видим и чуем канцерта на Слави Трифунов и Куку-банд. За съжаление не всички имаха желанието да дойдат на стадион “Христо Ботев и видят уникалния спектакъл който може да устрои един от най-известните шоумени на България Слави Трифунов. Пред около 15 000 зрители, с изящни звукови и светлинни ефекти, фойерверки, скъпа аудио и видеотехника, с прекрасна програма – всичко беше подредено публиката да се забавлява повече от три часа и то само за 5 лева!

В полунощ концерта свърши и с това приключи и екскурзията в ранните утринни часове на Голяма Богородица групата беше в Босилеград. Всеки със впечатленията и спомените си тръгнахме към домовете. Екскурзията беше заснета от две камери, едната на Кюстендилската и другата на една Нишка кабелна телевизия.

Екскурзията приключи след една седмица пътуване но спомените останаха за цял живот и с желание да се осъществят за сетен път.

Илинденско-преображенското въстание и Босилеградско

Пише: н.с. Ангел Джонев

Обикновено когато се споменава за Илинденско-Преображенското въстание (1903г.), главно се разглеждат действията в Битолски окръг и в Странджа. Въстаническите действия в другите окръзи остават на заден план, а тези в пограничната зона рядко се споменават. Пограничната зона между България и Османската империя обаче е арена на сериозни сблъсъци между четите на ВМОРО и частите на турската армия почти в целия период на противостояне на едната с другата.

ВМОРО изгражда система от погранични пунктове и мрежа от канали, през които се извършват всички революционни действия от българска територия към поробените земи - Македония и Одринско. Кюстендилска околия, към която след 1901г. е присъединен и Босилеградския край, заема основно място в дейността на ВМОРО, има изграден пограничен пункт и куриерска мрежа, по която преминават въоръжени чети и материали към Скопски, Битолски, Солунски и Струмишки революционен окръг - четири от шестте окръга на революционната организация. В навечерието на Илинденско - Преображенското въстание оттук преминават четите на поручик Борис Сарафов, фелдфебел Христо Чернопеев, Максим Ненов, Георче Петров, поручик Владислав Ковачев, Никола Дечев, Григор Манасиев и подпоручик Иван Топчев, Атанас Димитров - Бабата, подпоручик Панчо Константинов и др.

Основната част от четите преминава през август - септември 1903г. и води сражения в близост до границата, защото противниковата армия е съсредоточена главно по границата, с цел - да спре въоръжени отряди в помощ на въстаналото население. В началото на септември в Кюстендилско се съсредоточават множество чети, които са поставени под общото командване на поручик Сотир Атанасов. Този отряд наброява около 450 души и включва четите на подпоручик Михаил Ганчев, Никола Пушкарков, Атанас Мурджев и др.

На 19 септември 1903г. през нощта те преминават границата между българските постове "Жидилово" и "Цървен дол" с намерение да нападнат Крива паланка. Сигнал тревога от турските позиции довежда до оттегляне на отряда на българска територия след едночасов бой. След неуспеха на операцията отряда се изтегля на север и на 26 септември атакува при поста "Джендем дере", като турската армия отговаря, прониква на българска територия, напада граничния пост "Караманица" и намираща се в непосредствена близост едноименната махала от 9 къщи.

Участникът в събитията и по - сетнешен войвода Кръсто Лазаров в спомените си пише: "На другата сутрин заминахме в посока към височината Църноок - Босилеградско... Ние нощно време нападнахме турските постове, навлизахме около два км. турска територия и от там ги обстрелвахме. Турците за отмъщение нападнаха село Караманица, задигнаха брашно, сирене и др., но не убиха добитък на селяните пък и населението беше избягало от селото. Турците също беха задигнали много на селяните. На другата сутрин селяните ни заявиха, че те сами ще се справят с турците, които беха навлезли в една от махалите на селото." Отрядът се оттегля още на север към с. Долна Любата и взела Патерица и атакува в два часа сутринта на 28 септември турския пост "Бабина поляна" и след двучасов бой четниците са отблъснати. След тази битка пограничната стража арестува повечето от участниците в отряда на поручик Сотир Атанасов и ги интернира във вътрешността на България. Кръсто Лазаров си спомня: "Нашата чета се разформирова и се прибрахме в село Доганица, недалеч от границата, като останахме 5 - 6 души да пазим оръжието. Стояхме доста дълго време, после дойде войводата Мише Развигоров и прибра оръжието." Събитията от края на септември 1903г. са финален акорд на Илинденско - Преображенското въстание и в него участват пограничните села на Босилеградско като тилова база, търпят сериозни загуби, но показват силен български дух въпреки грабителството на противника. Участието на Босилеградския край в Илинденско-Преображенското въстание е още едно доказателство за съпричастността на местното население към българските тежнени за национално обединение.

Използвана литература: Илинденско - Преображенското въстание от 1903г. Военна подготовка и провеждане. С., 1992; Македония в пламаци (Спомени на Кръсто Лазаров). С., 2003.

Промяна на статута на Западните покрайнини – кога и как?

Пише: д-р Валентин Янев

Какво още трябва да се случи с българите в Западните покрайнини за да привлекат вниманието, както на България, така и на международната общественост върху себе си и мизерното си съществуване! И в двете общини с българско население: Царибродска и Босилеградска, хората са докарани до състояние на борба за физическо оцеляване.

Не работят държавните предприятия а частни не могат да се родят и да потръгнат. Хората са на улицата, заплати и социални помощи няма. Организирано земеделие не съществува и всеки се спасява кой както може. Примитивна, работа по нивите без селскостопанска техника и торове защото пари за такива неща просто няма. Изпуснаха и оредял добитък подир който тичат къпови баби и дедовци. Всичко каквото се изкара от земята отива за изхранване на оголелите и обосели семейства. Младите хора са в задънена улица без никакво бъдеще пред себе си за устройване на някаква работа с приличен доход и възможност за създаване на семейство. Тази безизходица ги тласка към ленност и още по-страшни пороци.

Дрогата превзема обезверените млади хора и ги прави свои роби до края на живота им. В градските кафенета вече спокойно може да се намери "трева" и даже хероин. Жителите на Цариброд масово се

препитават от контрабандно пренасяне на цигари през границата за да свържат някак си двата края. Други, по-предприемчиви са подали документи за получаване на българско гражданство с надеждата, че ще могат да намерят работа в България или някоя страна от Европейския съюз. Те обаче чакат по година и повече време докато получат от България заветния паспорт и българското си гражданство. Търпението им се сблъсква с държавна бюрокрация, безразличие и да си го кажем направо с КОРУПЦИЯ докарващи ги до отчаяние от това отношение на Родината към тях самите. А какво правят сърбите знаейки много добре за окаяното положение в което се намира малцинственото българско население в Царибродско и Босилеградско? Тях хич не ги е еня за нашите сънародници. Погълнати от това да спасяват последните остатъци от осакатеното си държавно недоносче - "Сърбия и Черна Гора", те не само не помагат на нашите братя, ами напротив, още повече вгорчават живота им. Така например в Цариброд, който е граничен град биха могли да остават някакви парични постъпления от трафика на хора и стоки през граничния контролно-пропускателен пункт. Обслужването му от разгърнатите там служби на гранична полиция, митница, магазини и мотели би могло да даде поминък на немалко български семейства от Цариброд. Като добавим и разгърналото се напоследък голямо строителство на железопътна линия и пътна магистрала подобряващи транспортната връзка между двете страни става ясно какви животоспасителни средства биха могли да постъпят в хазната на Царибродската община. Това обаче не става, защото официалните сръбски власти са се постарали така да организират работата на граничния контролно-пропускателен пункт, че почти всичките приходи да текат към Пирот, сиреч към вътрешността на Сърбия. А българите...кучетата ги яли.

В Босилеград положението е още по-трагично заради неговата естествена географско-природна затвореност към вътрешността на Сърбия и изкуствено поддържаната изолация към България и по-точно – Кюстендил. Какви ли не унижения трябва да изтърпи всеки босилеградчанин на границата при Олтоманци: проверки, забрани и откази за пропускане причиняващи постоянен морален тормоз на местното население, а също и на българите от другата страна на границата разполовяваща безпощадно български села и махали. Опитайте се например да внесете томове с произведения на българският класик Иван Вазов или биографии на Васил Левски и Христо Ботев като дарение за българският културно-информационен център в града и ще бъдете унижени от просташкото и подигравателно изхвърляне на книгите до граничната бразда без право да бъдат доставени на КИЦ в града. За митничарите това е опасна българска пропаганда, а не запознаване на местните деца с най-големите умове на българския народ.

В самия Босилеград пък предприятията не работят, но за сметка на това други цехове с подобна дейност намиращи се към вътрешността, в населени места като Враня, Сурдулица и Лесковац работят с пълна пара и осигуряват поминъка на сръбското население там.

С две думи българското малцинство в Западните покрайнини бавно измира пред безучастния поглед на двете съседни страни! Сърбите не си мърдат пръста защото винаги са мразели българите и сега си отмъщават заради надигнатите им глави и съхраненото все още българско самосъзнание. Пък и по-напред трябва да оправят положението на собственото си осиромашало сръбско население. България пък се е запътила с бързи крачки към Европа (почти подтичвайки) и българското малцинство изостава като изпостаял добитък не можейки да я настигне.

Питаме се какво трябва да направи това по агнешки кротко население за да привлече състрадателния поглед на Съдбата и Господа върху себе си за ужасния живот, който води? Кръв ли трябва да се пролее в бунтове и размирици? Война ли трябва да стане подобно на тази в Косово, за да наостри уши обръгналият към всякакви сензации европейски читател и за ставащото в Западните покрайнини. Сиреч "албанизация" на поведението и цялостното положение за да се отпусни най-сетне работата и потръгнат нещата с даване на реални права и свободи на малцинството, а не само такива на хартия. Надали това е най-добрият развой на нещата за Сърбия и България разчитащи да се измъкнат от тежкото икономическо състояние в което се намират благодарение най-вече всестранната подкрепа на Европейският съюз.

Всички тук в България разбираме колко е важно за страната да влезне в Европейския Съюз и да се утвърди като стратегически съюзник на САЩ и НАТО. Само, че защо това трябва да става като загърбваме националните си интереси тук на Балканите.

Държавниците, които ни управляват са временни, идват, ръководят и си отиват. Институции се създават и се развалят. Политически партии се раждат, роят и замират. Само една България стои древна и безкрайна изтърпявайки невежеството на едни, интересчийството на други и лакейниченето на трети от "великите" държавници вписващи се в историята ѝ. След 14 години на

промени ставащи на Балканите едни народи си изплетоха кошниците а други не разбраха какво стана и останаха да стоят на празни ясли. То така направиха и лидерите на малцинството. В битките по между им “кой да води дружината” някои от тях забравиха за истинските проблеми на малцинството и се задоволиха да решават само собствените си такива, било то с подкрепата на сръбските власти, или на България в зависимост от това на кой Господ се кланят. И ако за отделните хора това е разбираемо защото в живота е така, винаги тинята излиза на повърхността, когато се разместват водните пластове, то какво да кажем за официалните държавни институции в България.

Ще дам един пример с Министерството на здравеопазването. Известно ни е, че в Босилеградско оказването на медицинска помощ на селското и градско население се върши с героичните усилия на шепа способни лекари лишени от съвременна медицинска апаратура и техника. Липсват нов и безопасен рентген, модерен ултразвуков диагностичен апарат, повече ЕКГ (електрокардиографи) и още и още други неща! Цялостна информация за това състояние на нещата беше предоставена на вниманието на бившето ръководство на Министерството во главе със здравния министър д-р Финков. И, о чудо, работите сякаш потръгнаха. Ръководството взе положително решение да подпомогне Здравния дом в Босилеград с необходимата медицинска апаратура, но поетапно според средствата с които разполага бюджета на министерството. Измина цяла година от тогава и министър Финков си отиде а друг зае неговото място, но работата по обещаната помощ не помръдна нито сантиметър напред. Нищо не беше изпратено в Здравния дом, което стана пример за бездействие и безразличие на държавна българска институция за съдбата на българско малцинство. Да бяхме им изпратили поне успокоителни таблетки (с изтичащ срок на годност), та хората да си успокояват нервите докато чакат помощта от здравното ни министерство.

Ако отворим дума за Цариброд и тук има какво да се каже. Също преди около една година ръководството на Александровска болница (бивша Медицинска Академия) в лицето на тогавашния ръководител професор Хинков осъществи една чудесна идея. Даде се началото на едно напълно безплатно обучение на български лекари от Цариброд под формата на краткотрайни индивидуални курсове в базата на Александровска болница. Няколко наши сънародници, лекари се възползуваха от тази инициатива и преминаха курс на обучение всеки според своите специалности и интереси. Видяха новости от практиката и медицинската теория, запознаха се с клиници, където им бяха отворени вратите както за обучение, така и за бъдещо приемане на пациенти от Цариброд за диагностика и лечение. За жалост беше сменен директорът на Александровска болница и заедно с него отиде сякаш в небитието идеята за подпомагане квалификацията на царибродските лекари в София. Угасна преди да се беше разпалила приятелската връзка и взаимопомощ между българските лекари от двете страни на границата. Ето как една медицинска институция внедряваща последните достижения на медицината в своята работа се оказва късогледа по отношение на една дейност, която би имала многостранен: медицински, социален и национално-патриотичен ефект спрямо Западните Покрайнини.

Или да кажем нещо за една чудесна книжка на този малък човек с голямо сърце Иван Николов-“Българите в Югославия, последните Версайлски заточеници”. Смела книга правеща исторически преглед на взаимоотношенията между Югославия и България с изясняване корените на проблема Западни Покрайнини и въобще постепенното завземане на западното българско землище от сърбите не без помощта на тогавашните Велики Сили. Авторът отива още напред, като разработва една визия, поглед към бъдещето опитвайки се да даде възможни решения на проблема Западни Покрайнини и цялостно решение на нещата, което да не е в ущърб на българското население, а напротив веднъж завинаги българите да заживеят и се развиват в естествени за тях условия без постоянната сръбска асимилация. За съжаление тази книга беше потулена от широката българска общественост от интелектуалци, журналисти, учаци и обикновените българи. Явно някому тази книга беше неудобна с истините казани в нея. За сърбите това е обяснимо, те биха я горили на клада ако можеха, но какво става в България? Къде е българският политически елит да реагира и поне от малко-малко да се вслуша и съобрази с написаното в нея.

Все пак нещо се размърда в България. Създаден беше НАЦИОНАЛЕН КОМИТЕТ ЗА ПРОМЯНА НА СТАТУТА НА ЗАПАДНИТЕ ПОКРАЙНИНИ. Изработен беше един МЕМОРАНДУМ, който бе представен на българската общественост чрез една пресконференция. Крайното заключение на Меморандума гласеше, че поради новите политически реалности след отпадането на Югославия като международноправен субект, пред българското правителство изниква необходимостта от започване на преговори със Сърбия и Черна Гора за промяна статута на Западните Покрайнини

целящи в крайна сметка връщането на тези територии и населението им към Република България. И тази пресконференция беше сполетяна от съдбата на книгата на Иван Николов, а именно слабо разгласяване и последваща липса на реакция от официалните български власти. Пълен nihilизъм за който и днес важат думите на поета...” Не сме народ, не сме народ, а мърша... туй ще кажа само и ще свърша” Но не народът е виновен в случая, а тези дето управляват съдбините му загрижени повече да стигнат с последния влак за Европа, па било то и в конски вагони.

Е при тази безпътница и тягостна родна картинка какво ни остана да правим? Може би има все пак някаква надежда! Като че ли наистина има светлик някакъв. То се е видяло, че пресконференции, телевизионни шоу програми (на Слави) и други подобни няма да ни помогнат. Хората трябва да вземат нещата в собствените си ръце.

В България предстоят избори – първоначално за местни органи на властта, а впоследствие и за Народно Събрание. Ето един удобен повод българското малцинство в Западните Покрайнини, което е успяло в не малката си част да се сдобие с български паспорти и българско гражданство да си постави за цел да вкара свои хора в българският парламент. Дошъл е моментът в Народното Събрание да има депутати избрани с гласовете на българските гласоподаватели, които да отстояват интересите на цялостното западно българско землище. Защото нелицеприятната истина е, че не само отатък границата мизеруват сънародниците ни от Цариградско и Босилеградско. Райони като Кюстендилско, Дупнишко, Трънско, Драгоман, Годеч и още по-на север, все до Дунава са в не различно положение от Западните Покрайнини. На където се обърне погледа все бедни полупланински краища с не особено плодородна земя, замряла индустрия, окаяни пътища, обезлюдяващи се села, безработица и беднотия. Всички правителства до сега не ги намериха за привлекателни и не вкараха пари в тях за да раздвижат поминъка там. Значи съдбата и интересите на българите от двете страни на българо-сръбската граница се оказват сходни. Защо тогава да не се поставят и решават общо в следващия парламент. Нека хората, които утре ще застанат пред изборителните урни в поменатите български градове изпратят с гласовете си в Народното Събрание избраници, които фактически ще започнат промяната в статута на Западните Покрайнини и заедно с това ще се борят за цялостното преобразяване живота и положението на занемарените, западни, крайгранични български области. Може би трябва да се организира среща на представители на цялото западно българско землище с участието и на хора от Босилеград и Цариград на която да се изработи ясен и осъществим план на действие за да може в бъдещия парламент действително да попаднат определен брой народни представители, които за първи път ще отстояват от най-високата позиция, която им дава българският народ интересите и на българите от Западните Покрайнини. Ето така наистина можем да променяме реално статута на Западните покрайнини а не само безрезултатно да бръщолевим за ревизия на Ньойския договор.

Сръбско-българският възел

Съперничество и приятелство (I)

Пише: Драголюб Петрович

Скромното ни образование е причина, че сме затънали в предразсъдъци за отдавнашно и неразрешимо неприятелство между сърби и българи. Българите уж били нашите умишлени душмани. Тази теза бе лансирана от политическият кръг около Никола Пашич на чело на Правителството на Кралство Сърбия, бе форсирана от обкръжението на Карагеоргиевичите чрез държавния апарат и пропагандата, а след нещастната Резолюция 1948г. и от политическият връх на социалистическа Югославия. Всичко това може да се обясни с прагматическите причини на една краткосрочна политика.

Ние на българите отричахме славянските корени, а те на нас ни приписваха какво ли не. Империализъм и преминаване в капиталистическия лагер. “Де да бяхме” биха казали по-едностранчивите. Българите дошли като монголско племе или група от племена, и след като се населили в Добруджа и в земите северно от Балкана, до река Осъм на запад, според записите на хрониките, покорили осем славянски племена и – изчезнали сред тях. Загубили езика и основните расови белези претопявайки се в славянското мнозинство. Останало им е името, но какво са имената когато става дума за съдържанието. Една случайност решава за името на руснаците, което е

неадекватно за славянските маси на изток. Не е уточнено откъде им е на сърбите името, а името на хърватите е съвсем съмнително, неславянско. Изминали са много векове от Великото селение на народите, докато славяните преминават от племенен начин на живот до равнището на феодална държава. Византийските писатели оставят записи за многото “склавинии” повечето от които не успяват да се еманципират от гръцко-ромейската власт. Всички съществуващи записки говорят за “ромейте” и държавата “Романия”, т.е. страната която е наследник на Римското царство и нейните поданици. Този факт ни навежда на въпроса защо историците са взели името Византия, чийто произход е от името на едно малко рибарско селище където Константин Велики е повдигнал “Другият Рим” в IV век.

През целият този ранофеодален период който продължава някъде до XI-XII век славянските жители са чувствали феодалния натиск на гръцко-римската държава с постоянно тежнение да се измъкнат от него. Завоювайки големи територии българите идвали в стълкновение с другите славянски държави, но главният неприятел е Византия. Асимилирайки се в славянската маса, изчезнали разделенията и антагонизмите между хората от различните раси. Съществува разделение между властелините от една, и потчинените на тях хора от друга страна, характерни и изразени през Средновековието.

Както и повечето славянски държави и Сърбия има собствено автентично развитие. Настанала чрез класово раслояване на населението на определена област, отделяне на феодалната класа от собственият си етнически ентитет.

България повече път се е стълкновявала с Рашка, сръбска държава която е била на пътя на българската експанзия на запад. Паралелно със създаването на държавната организация се оформя и съответния народ. Това може да се наблюдава на примера със Сърбия (Рашка) и сръбския народ чийто ентитет започва да се създава в първата половина на IX век. Все до династията на Неманичите Сърбия не е била съперник на силната българска държава. Едва във втората половина на XII век сръбската държава става фактор от който се опасява и България. Обаче военните усилия на тези две държави са насочени предимно към отслабването на Византия докато воюването между средновековните сърби и българи е било рядко явление. Известно е, че Стефан Дечански едновременно воюва срещу българи и гърци (Византия), и в голямата битка при Велбужд (Кюстендил) 1330г. напълно побеждава българският цар. След тази битка почти няма военни стълкновения между сърби и българи. Сръбската държава е във възход и достига ранг на царство с постоянен замах към Византия. От времето на цар Душан не са известни стълкновения с България която запада. Душан Силни в царската титла включва и българите без съпротива от другата страна. Българският патриарх от Търново е участвал в провъзгласяването за Йоаникий за патриарх на сръбската държава, и на Душан за цар. Българската подкрепа е била важна за Сърбия тъй като “ромейте” т.е. гърците, т.е. византийците жестоко са оспорвали титлата на Душан Неманич. Неговата майка Теодора, дъщеря на цар Смилец и съпругата му Елена, сестра на цар Александър, са били български принцеси.

През средновековието са чести примерите на приятелство между феодална Сърбия и България. Известно е че Сава Неманич връщайки се от “Святата земя” е прекарал последните си дни при своя личен приятел цар Иван Асен в Търново. Сръбските владетели често са се сродявали с българския двор. От средновековните записи, хагиографи, чийто автори са високи световни и църковни великодостоинници, не се виждат никакви лоши отношения между Сърбия и България, т.е. между сърбите и българите.

След падението на България и Видинското княжество Константин Философ намира убежище на двора на Стефан Високи, озарявайки с духовността си сърбите които иначе са подобни на техните сънародници българите.

Трудно е да се намерят сведения за противоречията между сръбският и средновековният български народ. Основните противоречия са между феодалната класа и подчиненото население.

Разбира се че положението на българите и сърбите които по-късно попадат под Османлийска власт е еднакво спрямо мюсюлманската феодална класа. Тази класа се допълва от горния слой на българите и сърбите както и другите подчинени народи, докато масата е обезправената рая. В тази обезправеност не е имало ябълка на раздор между двата поробени народа. Солидарността е по-често срещан феномен в бедата и безправията. Обаче сърбите и българите от XV до XIX век не са могли да се изявят в многото елементи от своето съществуване в условията на ориенталната система и империята като султановете “имот”, разделена на санджаци, пашалъци, кадилъци, без каквито и да

било български и сръбски белези. Отделно явление представляват църковните институции, Печката патриаршия и по-късно българската Екзархия.

В народната традиция до XX век няма никакви свидетелства за сръбско-българските противоречия. В динарският епос присъства борбата срещу неприятелите, които са били разни, но никъде не се идентифицират с българско име. В малобройните записки от късното средновековие няма спомени за българо-сръбските конфликти в миналото. Мавро Сърбин, един от редките просветители на Славянският юг по времето когато католическият запад изгаря Джордано Бруно, лансира своето дело – “Кралство на славяните”. Говори се за средновековните държави Хърватска, Рашка или Сърбия, Босна, България. На края се изтъква, че българите като най-силна нация подпаднали под турско робство уж поради разединението на своите владетели. По-късно към края на XVIII век Йован Раич пише своята “История разних словенских народа, най-паче Болгар, Хорватов и Сербов”. И в това дело както и в хрониката на гроф Джордж Бранкович които е използвал Раич няма никаква неприязън или дори резерви по отношение на българите и българското име изобщо.

През целият дълъг, за сърбите четири, за българите пет века исторически период, през който Западна Европа върви напред и двата народа представляват един социален слой от несвободно селячество, с тежки задължения и никакви права. Когато известния пътеписец Евлия Челебия пише за своите пътувания от средата на XVII век населението най-често нарича сръбско и българско. Този учен анадолец не прави никаква разлика между сърби и българи, както поради недостатъчно познаване на страната така и поради малките разлики на двата народа с една вяра. Той нарича българи и част от раята в Белград. В градът който прилича на земен рай, тогава уж имало 98000 жители, 270 джамии и само 9 християнски храма. Евлия забелязва отделни махали за циганите, арменците, гърците, евреите, докато сърбите и българите ги слага в три общи махали.

Национално-политическа консолидация на сърбите и българите (II)

Във втората половина на XVIII век европейският континент се тресе от нараснали тежнени за социални промени, стремежи към нови качества, сондират се пътищата на революцията с която се руши феодалната система. В този комплекс от събития е изразително явлението за национално възраждане. Обикновено се констатира, че това явление закъснява на Балканите.

Към края на XVIII век се чувства полъхът на нова Европа, преди всичко национално-революционният поход на Франция. В Турция се чувстват известни бавни движения на подчинените народи. Явяват се записи които свидетелстват за известен континуитет на сръбският и българският до Новият век. В българската историография често се привежда и цитира Паисий Хилендарски чието пионерско дело е било публикувано 1782 година – История славянобългарска.

Паисий се обръща към своя народ – българския. Укорява го, че се срамува от своето име, и се учи да чете и говори на гръцки. Ревността на Паисий явно е насочена срещу гръцкото политическо и културно присъствие. “Или българите не са имали царство и държава? Толкова години са царували и са били славни и прочути по цялата земя и много пъти са взимали данък от силни римляни и от мъдри гърци... И от целия славянски род най-славни са били българите, първо те са се нарекли царе, първо те са имали патриарх, първо те са се кръстили, най-много земя завладели. Така от целия славянски род били най-силни и най-почитани и първите славянски светци просияли от българския род и език...”

След това Паисий в своето дело говори за сръбската държава и нейните владетели. Тук няма онази злъч както за гърците, но е видимо тежнението да се изтъкне българската държавна традиция над сръбската. Някои сръбски владетели се обвиняват за “римската ерес” от позициите на православието. Вероятно Паисий има предвид политиката на Стефан Първовенчан и това че си е поръчал кралската корона от папата. Изтъква се, че сръбското кралство съществува ограничено време и поставя под въпрос легалността на царското достойнство на Душан и Урош.

Паисий като човек на върхът българското свещенство говори не само за рода, но и за отечеството българско. В своето време, половината на XVIII век. Значи не се касае за отношението на обикновени хора а за култа към държавната и църковната традиция на България която не съществува още от края на XIV век и която уж няма равна на себе си на християнския Балкан. Чрез този, на пръв поглед безобиден пример в мрачното време когато сърби и българи, и дори гърци, са били рая в Отоманската империя могат да се отчетат противоречията между народите задвижени от политическите върхове.

В началото на XIX век започва процесът на освобождаване на сърбите от турска власт в периферния белградски санджак-пашалък на което българите под турска власт гледат със симпатии. Сърбия, която 1833 получава значителни проширения за сметка на Видинският санджак и още някои съседни райони освободени от турска феодална власт, става имиграционна страна преди всичко за турските поданици от съседните области. Освободена от феодалните институции и ограничения Сърбия става привлекателна и за много хора от български територии. С развитието на освободителното движение в България една част от революционерите намират убежище и място за действие в Сърбия, и най-вече в Белград. Тези българи радушно са приемани в сръбските среди, а връзките между младите ученици са сърдечни и лишени от каквото и да е подозрение. Това явление се забелязва по-изразително през шейсетите години когато учените хора с пробудено национално съзнание работят за културна и политическа еманципация, освобождаване от турска власт. Известният деец Раковски 1860 в Белград задвижва вестник “Дунавски лебед”, а след това и “Възток”. Любен Каравелов е известен сред сръбската младеж. Сръбският печат, като белградската “Сърбия”, но и “Застава” в Нови Сад, в Австро-Унгария изнася текстове с които пропагира освобождението на българите. В близки до двореца кръгове на княз Михаило се правят планове за създаване на общо царство от две части – сръбска и българска.

До това време, значи в миналите векове чувството за принадлежност към народа върху голяма част от сръбско-българските пространства не е бил изразителен. Тази социологическа особеност е характерна и за други народи. Българите са възприемали гръцкото слово и до ден днешен изтъкват: “хора сме”. Но има известно народностно определение. Пътеписците редовно говорят за сърби и българи в слива на реките Морава, Тимок, Вардар; за македонци никога; македонски ентитет не може да се идентифицира до XX век. Иначе сръбският и българският ентитет се преливат един в друг, било е трудно или невъзможно да се постави граница.

Отношенията между официална Сърбия и българските национални борци се охлаждат в началото на седемдесетите години на XIX век. Българският чорбаджийски елит се почувствувал достатъчно силен за да поиска църковна и училищна автономия в рамките на Турция. Националната емиграция в Белград, както и в Румъния и Русия става самостоятелна към своите довчерашни покровители. Мечтата за едно сръбско-българско царство се разпада, както и идеята за политическа общност. Наместничеството на Княжество Сърбия отправя протест поради създаването на независима българска черква която да обхване всички православни миряни със славянски език на Балканите. Под натиска на Русия, Портата приема исканията и с ферман от февруари 1870г. провъзгласява българската Екзархия. Българската национална идея се разпространява чрез църквите, училищата, печата не само в старите български краища, но и в Македония, слива на Южна Морава, дори на Косово, в Метохия. Не са известни каквито и да било съпротивления на тази църковна политика която е била по-благоприятна в сравнение с предишното тежко положение на християните. В Ниш до радикалните промени 1878 е имало български екзархийски владика с юрисдикция над всички православни миряни.

До каква степен българската Екзархия е била фактор на българизация или ребългаризация на православно славянско население в слива на Южна Морава? Този въпрос не може да се постави за славянските жители на Косово, значи за западните райони където е запазено сръбското народностно съзнание за континуитет.

Известният австрийски учен и пътеписец Феликс Каниц е описал тия краища. Той от време на време споменава, че жителите на Ниш и околността са българи, но се въздържа от народностно идентифициране. Характерно е описанието на Пирот при първото пътешествие на Каниц в този град през 1864г. Той описва турската чешма с ориентални мотиви “но илирските букви в долната част издават ръката на християнски майстор”. Каниц използва думата “илирски” тъй като южнославянството все още не е ясно очертано. На панаира в Пирот 1870 след създаването на Екзархията Каниц вижда турци, българи, черкези, цигани, албанци и татари. А когато си тръгнал из навалищата “търговци и занаятчии които посетих ме поздравиха със сваляне на шапка и викове: На добър път! Тогава и не сънуваха че само след шест години на често проклинаната турска държава ще ѝ дойде краят, а още по-малко, защото винаги са се чувствували българи, че ще припаднат към Княжество Сърбия”. От времето на националното възраждане националното съзнание прониква от по-високите към по-ниските слоеве. При селското население което представлява мнозинство това чувство изобщо не е изразено. Нито в народностен смисъл, нито в смисъл на принадлежност на определен народ до Новия век. В такива обстоятелства и под определени условия няма място за антагонизъм между сърби и българи. Антагонизмите, противоречията, стълкновенията идват с

изграждането на държавно-политическите организми, формиране на политическите върхове с различни интереси. Масите следят своите върхове с изграждането на държавни и социално-политически институции, училищната система със съответни възпитателни и невъзпитателни съдържания, формиране на овоен и полицейски апарат, създаване на медии и лансиране на една осмислена пропаганда увеличаване на градското население което по-лесно приема пропагандата на национално-държавната политика.

Големите промени на Балканите изразени през 1877-1878 са завършени с Берлинския конгрес имат големи последици за националното конституиране и отношенията между народите. В източната част на Полуострова е създадена българската държава, а Сърбия получава значителни териториални разширения на юг. Едвам в последно време може да се говори за политическите отношения между българският и сръбският фактор в пълния смисъл на думата.

Православното славянско население в Южна Сърбия твърде лесно се интегрира в състава на сръбската нация. Същевременно православното славянско население на територията на едвам създадената българска държава се консолидира в национален смисъл.

Преди Берлинския конгрес е направен един акт от далекосежно значение. След победението, Русия диктува условията на мира в Сан-Стефано близо до Цариград на 3 март 1873г. По Санстефанската държавноправна концепция на Сърбия и Черна Гора значително са увеличени териториите и по протежение на Новопазарския санджак получават обща граница. При това получават и международно признание. Обаче, руските великодържавни кръгове излизат с концепцията за голяма държава на балканските славяни. Тази роля трябвало да изиграе България която при създаването трябвало да получи цяла Македония, голяма част от Тракия и част от южнотракийския слив. С това новокомбинираната България става доминантна на Балканите, а другите южнославянски ентитети подпадат под нейната сянка. Велика България между Черно и Бяло (Егейско море) море и на запад до Епир близо до третото Йонско море, е представлявала препяствие за развитие на балканските държави. Големите сили, виждайки в такава България “троянският кон” на царска Русия, поради своите интереси е изборила ревизия на санстефанското споразумение. Сръбските политически кръгове са били доволни от решенията на Берлинския конгрес въпреки че Сърбия е получила по-малко територии.

В политическият връх на “Сърбия от Начертанието” са тачени концепциите за пиемонтската роля на тази страна на Балканите. С разширението верифицирано в Берлин 1878 аспирациите нарастват. Един слаб сръбски владетел, Милан Обренович, след като потушава Тимошката буна, изневерявайки на проруската и славянска ориентация тръгва на война срещу България. Поразен при Сливница 1885г. влиза в антологията на военните катастрофи, поне в речника на обикновените хора. Сръбският народ е бил напълно незаинтересен за тази агресивна война срещу българския народ за което свидетелствуват много факти.

Дали крал Милан заплете възела между сърби и българи в Новият век? Войната от 1885г. остава като лош епизод в отношенията между двете страни на политически план. Обаче, в отношенията между двата народа няма видими сътресения тъй като политиката на Милан е била доста непопулярна сред масите.

С неоспорими исторически факти и прецизен научен анализ

Руски учен разби македонизма

С прецизен анализ на исторически извори, Игор Калиганов разгромява теориите за наличието на “македонска нация”, държава, език и литература в IX-XI век. Проф. д-р Калиганов е водещ руски славист, продължител на школата на акад. Лихачов, който бе един от малцината съветски учени, които не се подадоха на идеологически съображения, за да защитават незащитимото. А именно – да доказват наличието на “македонска” история за сметка на българската. През 2000г. Калиганов получи орден “Стара планина” – първа степен, за популяризиране на българската култура и литература.

В последните 10 години руските учени постепенно застават на страната на научната истина. Преди 3 години Руската академия на науките, публикува първите 2 тома на капиталния труд “История на славянските литератури”, в който вече не съществува раздел “Македонска литература”, а всички обявени за “македонски” литератори (братя Миладинови, Жинзифов, Пърличев, и др.) са анализирани в раздел “Българска литература”. Тогава Скопие отзова посланика си в Москва – литератора “академик” Гане Тодоровски, че не успял да предотврати публикацията, а на “македонците” обяви, че България платила 2 вагона злато за издаването на въпросния труд.

Предлагаме резюме от статия на проф. Калиганов, която е част от доклад, публикуван неотдавна в сборник на Института по славяноведение на Руската академия на науките (РАН).

В съвременната македонска преса и в публикациите на някои македонски слависти прави впечатление обилието от дефиниции като “древен македонски писател”, “древен македонски език”, “древна македонска култура”. Подобна терминология според проф. Калиганов има за цел да докаже съществуването на някакъв своеобразен “отрязък” от палеобългаристиката.

Подобни определения могат да се използват само в географски смисъл. Да им се придава държавно-политически отенък, чиято задача е да служи като доказателство за съществуването в древността на македонска държавност, литература и език, различни от българските, а антиисторическо, категоричен е руският учен.

1. Древната “македонска литература”

Да погледнем към литературата в Източна България и Македония в периода от края на IX век. Това е била единна литература, която се развивала по еднакви закони и в една държава. – Първото българско царство. Литературата на Първото българско царство не бива да се разделя на литература на Източна България и литература на Македония.

В края на IX – началото на X век всичко литературно и писмено, което се създавало в Преслав, незабавно е ставало културно достояние на духовното огнище в Охрид. И обратно – създадените в тази част на България оригинални преводни литературни паметници на културата веднага се отправяли към Преслав и Източна България.

2. “Македонската държава” – фалшификация

Като обосновка за разделяне на единното старобългарско културно наследство някои съвременни македонски учени си служат с идеята за съществуването на македонската държава в края на X-началото на XI век, посочва Калиганов. Той цитира труд на проф. Вера Стойчевска Антич за древната македонска книжовност. В него се казва, че след смъртта на цар Петър I през 969г., в Македония се създава благоприятна обстановка на вдигане на въстание “в резултат на което била освободена” по-голямата част от територията в югозападна Македония и били “положени основите на новата славянска държава в Македония, известна като Македонско Самуилово царство със столица Преспа”.

Самуил, по думите на Стойчевска Антич, станал “първият македонски цар и съумял да включи в границите на държавата си цялата територия на Тесалия, Албания, Дукля, Травуния, Захумие, Рашка, Босна и по-голяма част от България”. Не става ясно срещу кого е било насочено въстанието – срещу византийците или българите, посочва Калиганов. В този период България изживява трудни времена, обяснява той. В североизточните български земи през август 968г. връхлетели войски на руския княз Светослав и завзели редица тамошни градове.

Около пет месеца по-късно починал българският цар Петър I, а синовете му Борис и Роман били изпратени в Константинопол като заложенници за стабилността на военно-политическия съюз между България и Византия срещу руснаците.

През 971г. Преслав бил превзет от византийската армия, постепенно цяла Североизточна България станала византийска провинция. Синовете на българският комит Никола – Давид, Аарон, Мойсей и Самуил, бранели българската независимост, подчертава Калиганов. Именно отслабването на централната власт в Първото българско царство и насилственото прекъсване на българската царска династия позволили на младите комитопули да предприемат метежи с цел да узурпират властта в западната провинция на страната, а по късно и един от тях (Самуил) да се възкачи на престола и да се провъзгласи за български цар.

Но нито този цар, нито неговото българско обкръжение, нито населяващият македонските земи народ не са смятали събитията като освобождение от някакъв български хомот, категоричен е Калиганов. Напротив – Самуил се смятал за приемник на царската власт и продължител на българската държавност, а не за основоположник на някаква отделна македонска държава. Във всички съхранили се исторически източници той нарича себе си цар на българите, а не на македонците.

Древният “македонски език” – измислица

Разпространена в македонската периодика е и дефиницията “древен македонски език”, отбелязва Калиганов. В лингвистиката се смята, че славянските първоучители Кирил и Методий започнали превода на апракосното Евангелие (още преди заминаването им за Великоморавия), като използвали диалекта на солунските, т.е. на македонските славяни. Затова един от македонските диалекти послужил като основа на литературния език на Кирил и Методий.

Това наистина е така пише Калиганов, и добавя - като се казва “македонски диалект” определението “македонски” има географско значение. То обаче не свидетелства, че Кирил и Методий са избрали един от древните диалекти на славянския народ, който днес обитава територията на Република Македония, уточнява руският учен.

Някои македонски учени пишат не за “древен македонски език”, а за “македонски вариант”, “македонска рецензия” или “македонска редакция” на старославянския език. По този начин на македонския “вариант” (“рецензия”, “редакция”) се придава качествено нов, по-висок статут, изравняващ го със статута на древните национални литературни езици на българите, руснаците и сърбите.

Такъв подход не може да не предизвика недоволството на славистите, при положение, че литературата и литературния език на Първото българско царство не са били съвкупност от самостоятелна българска и македонска литература, а били едно цяло, категоричен е проф. Калиганов. Трябва да се каже, добавя той, че дефиниции като “древен македонски език”, “древна македонска култура”, “древна македонска литература” преди всичко се употребяват от хора, които нямат специално филологическо образование. А във всекидневната употреба тези понятия почти незабелязано придобиват друго значение.

От едни понятия съзнанието на обикновения македонец, който е далеч от всички филологически тънкости, много лесно логически извежда други. Щом е имало “древни македонски писатели” – съществувала е “древна македонска литература”, а отнасящите се към нея произведения са били написани на “древен македонски език” и всичко това е част от “древната македонска култура”.

Така от обикновено географско понятие израстват нови системи от понятия, които всъщност не са съществували. Всички те представляват артефакти – изкуствено създадени факти, които поради фантомния си характер не могат да бъдат предмет на научен анализ.

За такъв са необходими съществуване и пълнота на реални историко-културни факти, които да са образували “македонска” система. С такава палеославистиката не разполага, е изводът на Калиганов.

Не е далеч от мисълта и един друг извод. А именно, че ако руският учен изкаже тези мисли в Македония, ще го сполети съдбата на петричката Ана Паскова, за която “Труд” писа в петък – събота. Тя има наглостта да заяви в Скопие, че държавата Македония съществува от 10 години. За това беше бита от полицията, а скопски съд я глоби с 330 лева.

в-к “Труд” 10 юни 2003г.

Сектите – опасността на новото хилядолетие

Пише: Мая Николова

След срива на комунистическата идеология бившите социалистически страни покрай всички други опасности бяха обхванати и от масовата експанзия на секти, движения, тайни организации и

общества. Според официални сведения, към края на 2 000 година в бившата СРЮ над 460 000 души са били членове на разни секти! Почти всеки 20 гражданин е член на организация с особени религиозни, социални и морални ценности които противоречат както на традиционните конфесии, така и на общоприетата ценностна система.

Повечето от сектите смятат, че само те могат да дадат истински отговор на вечните въпроси: “Кои сме ние, откъде идваме, неизбежно ли ще умрем, има ли живот след смъртта и как да се приближим до Твореца”? Сектите най-често са радикални критици не само на църквата, но и на някои други институции които имат важна роля в обществото. Те най-често искат да реформират обществото според учението на тяхната секта. Техните пропагандни пипала проникват буквално навсякъде: в науката, образованието, здравеопазването, държавната власт.

Най-деструктивните от тях се застъпват за серия от насилия, убийства и други престъпни деяния за да разрушат напълно съществуващата система.

Сектите съществуват от както съществува и религията. Но в днешно време техните програми, освен религиозни, са и философски, икономически, социални, а по някога и политически.

За експанзията на сектите допринася и съществуващата криза в обществото. Трудното социално положение на определени категории население, неудовлетвореност от определени научни познания, разочарование от официалната църква надеждата, че чрез сектите ще се стигне до просвета, икономическо благосъстояние, единение с Бога и т.н.

В бившите социалистически страни наглият преход от държавен атеизъм и относително стабилни социални условия в система на “духовно колониално робство” и чувствително социално напрежение, подтикна определен брой хора да се подведат по учението на разни “месии”. Официалната държавна идеология беше заместена с разни сектантски, окултистки, езотерични и какви ли не други учения. Информационната революция даде широки възможности за изявата им.

В духовната празнота която владее в днешния свят “ловът на човешки души” е специфичен вид война. Тази война на Запад се нарича “психотроническа”, (психотроника означава взаимодействие на материя, дух и енергия за съзнателно променяне на състоянието на природата и хората).

На територията на днешна Сърбия и Черна Гора, днес действат около 300 секти! Около 62% от тях принадлежат към класическите и реформаторските християнски секти които са регистрирани и работят публично. Най-многобройна от тях е Адвентистката църква която в Сърбия и Черна Гора има около 80 000 последователи. 18% принадлежат към т.н.р. секти на “Новото време” и те прогресивно се увеличават. Най-многобройната от тях е “Съюз за Трансцендентална медитация”. Около 16% принадлежат към ислямистките секти. Около 4% принадлежат към окултистките, сатанинските и други подобни секти от които се рекрутират потенциални масови престъпници, самоубийци и тежки углавни дела.

За разлика от България където още в средновековието се появява първата българска секта “богумилите”, в страните от бивша Югославия почти няма нито една автентична секта – всичките са привнесени от САЩ и частично от Германия, Белгия, Швейцария...

Независимо от това дали са пацифистки, философски, социални, религиозни или сатанински, сектите по принцип представляват опасност за държавата и обществото. Съвременните социологически изследвания безспорно потвърждават това.

Как да се защитим от тази опасна болест на нашето време?

Явно, няма друго по-ефикасно средство от просвещението стабилизацията на обществото и вярата в Бога. Но това никак не е лесно. Частично и заради това, че сектите до значителна степен подриват усилията за просвещение и стабилизация.

“Досиетата X” и “Милениум” не са само приказка за ролята на сектите, тайните организации, съвременните технологически и кибернетически средства, като и за генетичния инженеринг в контрола на човечеството, а за съжаление, сурова реалност. Затова умните, способните и хуманните хора трябва да разработят сериозна стратегия за всеобща отбрана. Развитието на научните постижения дава широки възможности за масови злоупотреби. Някои от сектите даже се хвалят, че могат да променят структурата на ДНК-ато при хората, че от разстояние могат да лекуват или убиват, променят климатичните условия на земята... С други думи, те смятат че могат и имат право да променят това което е създал Бог, и дори се смятат ако не по-силни, то поне равноправни с Бога! Заради такава сатанинска гордост на определени личности и групи, Планетата и човешкия род сериозно са изправени пред опасността от самоунищожение. Някои смятат, че третото хилядолетие ще премине в борбата между Божите праведници и Луциферовите последователи. Други мислят,

че това ще бъде решаваща битка между Доброто и Злото за което се говори в книгите на различни религии и дори и в Светото писмо.

Ефикасната отбрана от сектите е възможна само с просвета и истинска вяра в Бога, непорочен живот и зачитане на традиционните, проверени през вековете ценности. Разбира се, за това е необходима и специализирана помощ – на теолози, журналисти, психиатри и психолози, социолози, философи, криминалисти, политици... Необходимо е да се проникне в индивидуалните мотиви които карат хората да членуват в сектите. Трябва да се опознае доктрината на всяка една секта. Трябва да се разобличат истинските им цели. Опазване на здраво и стабилно семейство, по-голяма трудозаетост на младите, забраняване на пропагандиране на сектите в образователната сфера и здравеопазването, синхронизирано действие на полицията и социалните институции. Тогава значително ще се стесни простора им за действие.

Дотогава трябва да правим всичко възможно навсякъде където проникват сектите и наркотиците. Жалко е, че у нас Центровете за социална работа просто не са оспособени да владеят тази чувствителна материя. На хората които искат да се измъкнат от ноктите на някои секти им е нужна специализирана помощ. У нас с това се занимават групи лекари и невропсихиатри които всеки за себе си се опитват да помогнат на пациентите които им поискат помощ. Но те не са достатъчно специализирани за тази дейност. В САЩ съществуват специализирани “депрограмери” които с помощта на компютри се опитват да помогнат на хората.

В процеса на социализирането на бившите членове на секти трябва да се включат и местните църкви. Те може би са и най-ефикасните. Но въпросът пак опира до съответната подготовка на свещениците. Ако тук не се издържи битката както трябва, бившите членове на секти се оставят на самолечение, което може и да успее, но може и да ги отведе в друга секта, наркомания, алкохолизъм.

Екстремни прояви на сектите:

Сектата “Храм на народите” чийто основател е Джим Джоунс от Южна Америка, щат Гваяна, години наред учи своите последователи да се дрогират и самоубиват, присвоявайки им след това имуществото. След като един американски конгресмен започва разследване и се отправя с една мисия към Гваяна, членовете на сектата избиват цялата мисия. Ден след това Джоунс е накарал всички членове на сектата да изпият цианкалиева отрова. Така намират смъртта си 940 души. Това е най-голямото масово самоубийство в историята на сектите.

Сектата О.Т.О., ред на источния храм (ред на ориенталните темплари), на камповете в Белград и Бачка Паланка е провеждала и такива “ритуали”: две момичета са били разпнати на кръст и изнасилвани с часове от останалите членове на сектата.

Сектата “Райски врати” проповядвайки отиване в рая с космическа ракета на 27 март 1997г. извършва масово самоубийство на 39 души в луксозна вила в Сан Диего, в САЩ. Всички жертви са били обути в тъмни панталони и “Найк” маратонки. Повечето от жертвите са компютърни специалисти. Патолозите са могли само да констатират, че жертвите са извършили самоубийство с висока доза алкохол и фенобарбитон смесен с ябълков сок.

Сектата “Ред на соларния храм” на 29 септември в Канада извършва ритуално убийство на бебе. Същият ден в Швейцария са били запалени две къщи в които изгарят над 50 души членове на сектата, а след това в друга къща в Швейцария са намерени труповете на 11 канадски граждани.

На 28 февруари 1993г. в стремежа да предотвратят масово самоубийство на членове на сектата “Давидианска лоза” агенти на ФБИ предизвикват експлозия в която загиват 85 души от които 17 деца.

Сектата “Черна роза” или “Сатанинска черква” за първи път се появява в САЩ. У нас се появява в Суботица през 1992г., и обединява около 2000 момичета и момчета. Членовете на сектата под влиянието на наркотици изпадат в транс и провеждат сатанински ритуали. На първият който изпадне в транс водачът му определя срок от една седмица до една година да се самоубие. Той почти няма избор. Така през 1993г., войник член на “Черна роза” в казармата във Враня избива

шестима войници и сам се самоубива. Същият случай се повтаря след няколко дни в Шабац когато загиват двама войници и няколко са тежко повредени.

Сектата “Десетте божи заповеди” в едно малко място в Уганда през март 2000 година събира своите последователи в една черква, като предварително ги кара да предадат всичките си пари и скъпи вещи. Те няколко часа се молят, а след това някой заключва църквата и я подпалва. На 20 март 2000г. полицията намира около 320 черепа от изгорели трупове. Предполага се, че броят на жертвите е двойно по-голям. 78 от тях се смятат за деца. През септември същата година угандската полиция успява да предотврати още едно такова масово самоубийство.

Интендантското обезпечаване на войските ни в Изворска околия (ноември-декември 1885г.)

Тодор Георгиев Димитров

Преодоляването на съпротивата на Изворския отряд, командван от капитан Стоян Филипов от части на Сръбската моравска дивизия в началната фаза на Сръбско-българската война оставя изворска околия без въоръжена защита. Сформираната там местна опълченска дружина в началото на войната се състои от четири роты с численост, по различни източници, между 650-950 души с командир подпоручик Попов, не е в състояние да удържи сръбския натиск и се разпръсква. Впоследствие е събрана наново, но вероятно с намален състав. За да се запълни възникналия защитен вакуум се налага изпращането на достатъчни и боеспособни въоръжени сили. И действително на 16 ноември в околията вече е разположен Кюстендилският опълченски отряд на капитан Йосиф Ангелов в състав от 4054 опълченци и кадрови войници. Когато добавим местната опълченска дружина, дори и с половината от първоначалния състав, плюс доброволческите чети на дядо Ильо Марков, Димитър Попгеоргиев и Константин Попгеоргиев се получава цифра от около 5000 въоръжени мъже. Пристигат и нови попълнения и на 7 декември опълченците и доброволците са приблизително 7000 души. При това струпване на хора, снабдяването с провизии и други необходими вещи се явява сериозен проблем и върховно изпитание.

Още преди започването на военните действия е очевидно, че хранителните и други мобилизационни запаси са крайно недостатъчни, особено що се отнася до Изворска околия. Тамошните възможности са ограничени до наличието на достатъчно добитък за месо и тревен фураж за мобилизирането и реквизираните коне. Ясно е, че липсващите храни и вещи трябва да постъпят отвън. По тези причини е планирано предварително в с. Извор да се устрои продоволствен склад с капацитет – 50 000 оки. Но събитията изпреварват натрупването на предвидените резерви и се налага проблемът да се решава, както се казва, в движение. На сцената излизат реквизиционните комисии – Окръжна и околийска, наредени от военните и административни власти. Обстоятелствата извикват на дело и комитетите на Народното опълчение, които са натоварени с доставянето на реквизираните продукти, добитък и принадлежности до определените места. За целта в Кюстендил е формиран окръжен, а в околийските центрове, околийски комитети на Народното опълчение. Изворският комитет е с председател Трайко Петров. Няма яснота дали е местен жител. Безспорно обаче е едно, че той и помощниците му приемат предизвикателството и се справят с него.

Въпреки оскъдицата, на разположение на Изворския комитет са реквизираните в с. Божица 3000 оки брашно и толкова ечемик, както и реквизираното от населението в други села на околията 25000 оки брашно. В наличната документация липсват сведения за събирането на още продукти, добитък и други потреби. Затова главен доставчик на продоволствие и вещи се явяват селищата на Кюстендилска околия. От запазените списъци добиваме представа за доброволното и предимно реквизирано количество храни от 93 села на околията. А те са в следните количества: брашно – 64467 оки и 600 драма (оката и драмата са стари мерки за тежина и се равняват – първата на 1225 днешни драма, а втората малко над 3 грама); царевича – 4806 оки и 400 драма; жито – 4000 оки и 200 драма; боб – 1794 оки и 650 драма; зеле – 2306 оки и 200 драма; праз лук – 1052 оки и 4000 стръка; чушки – 222 оки и 400 драма; кромид – 900 оки; сирене – 1258 оки и 900 драма; масло – 1083 оки и 700 драма; овце 1088 броя. Както се вижда всичко е броено, мерено и описвано.

Впечатляваща отчетност. Събирани са и: червен пипер, сол, зехтин, ракия, вино, опинци, облекло, дърва, плочи и клинци за подковаване на конете; канцеларски принадлежности и прочее. Всичко каквото е нужно за функционирането на един военен организъм в екстремални условия.

Първоначално с разпореждане на Кюстендилския окръжен управител от 15 ноември, Окръжния опълченски комитет е задължен да експедира ежедневно до с. Извор 5000 оки хляб. В първите дни на декември нуждите нарастват с още 1200 хляба дневно, при все че местните фурни са натоварени с месенето и изпичането на 1500 хляба.

Стореното дотук е само едната страна на предприетите снабдителни действия. Пригответените хлябове, продукти и вещи, напълнени в чували, обаче трябва да стигнат до местопредназначението си, т.е. на бойната линия. И ако от Кюстендил до с. Извор са към 45 км., то до разположението на частите разстоянието се удължава с 30-40 км. Като добавим окаяната транспортна инфраструктура и тогавашните транспортни средства, основаващи се на жива теглителна сила, положението наистина е критично. Допълнителните трудности създава лошото и дъждовно и снежно време. Но изхода е намерен. Просто няма друг избор. В никакъв случай не бива да се допусне студването и гладването на войсковите части. И керван след керван поемат на северозапад. Денем и нощем. При дъжд и сняг, при кал и мраз. На първо време са организирани транспорти от по 30 коня, които доставят пратките в околийския център за около 8-10 часа, с оглед на теренните и климатичните условия. Но един кон може да поеме стотина оки товар, т.е. при 30 коня се получават 3000 – 3200 хляба, което количество е недостатъчно. Пристъпва се към увеличаване на бройката на конските транспорти. Вероятно е използван и волски превоз, но той е по-бавен и доставките закъсняват. Пристигналите храни и материали в с. Извор се претоварват на други коне и доставят на позициите. Сумирайки доставените количества храни и вещи, извлечени от запазените списъци и телеграми между Кюстендил и с. Извор за времето от 12 ноември – 15 декември се получава следната приблизителна картина: хляб – 78576 оки; сухари – 9915 оки; кромид – 495 оки; червен пипер – 200 оки; ракия – 214 оки; зехтин 10 оки; опинци – 840 чифта; кожуси – 251 броя; газ за осветление – 8 сандъка; тютюн – 41 оки; канцеларски принадлежности и други. Част от хляба се поврежда при транспортирането и става на трохи и дребни парчета и е почти негоден за косумация. Общото количество повреден хляб е 826 оки. В известията не се споменава за доставката на зеле, боб, месо, сирене, масло. Не е възможно при наличието им в кюстендилските складове да не са изпращани за местопредназначението си. Но с толкова сведения разполагам в съхранената и засега известна ми документация.

Изнесените факти налагат един основен извод. Критическата обстановка диктува решителни и спешни действия по изхранването и вещевото осигуряване защитниците на Кюстендилското Краище. И с това е изпълнен един свещен национален дълг по спасяването на Отечеството от сръбската агресия.

16 юли 2003г. гр. Кюстендил

Двудневна екскурзия до Предела и Солун

В рамките на честванията на 100-годишнината от Илинденско-преображенското въстание, КИЦ “Цариброд” в Босилеград на 2 август т.г, Илинден, организира двудневна екскурзия до Предела, Благоевград, Банско и Солун.

През първия ден босилеградчани присъстваха на тържествата на Предела, където беше проведен голям народен събор. Бяха положени венци и цветя пред паметника на падналите за свободата на България. Президентът Георги Първанов произнесе реч за значението на честването на 100-годишнината от Илинденско-преображенското въстание и за предизвикателствата на настоящия политически момент. Речи държаха и лидерът на ВМРО Красимир Каракачанов както и други политически лица. След това бе изпълнена богата културна програма.

Случаят беше използван да се срещнем с бройни български журналисти и отново да представим положението на българското малцинство в Сърбия.

Привечер босилеградчани посетиха Банско, зимски курортен и туристически център. Късно вечерта, групата отседна в Благоевград където я посрещна ректора на Югозападния университет доц. Илия Гюдженов който посрещна гостите и ги настани.

На другия ден групата потегли за Солун. В продължение на един ден групата с микробуса на КИЦ-а прекоси Гърция, обиколи знаменитостите на Солун и дори има възможността да се изкъпе на гръцките плажове на Халкидическия полуостров.

Късно през нощта групата се прибра в Босилеград, изморена и изпълнена с впечатления от модерна и просперираща Гърция. На другия ден отново ни очакваше тъжното босилеградско всекидневие и горчивото сравнение, че все пак ние сме икономически най-изостаналия район на Балканите.

Иван Николов

Преображение Господне

Пише: Елена Огнянова

На 6 август църквата празнува Преображение господне. На този ден Исус бил припознат като предсказания от юдейските пророци Месия.

На Преображение Господне има тържествена служба. В църквата се донася за пръв път грозде – да бъде осветено, преди да се изяде. Дотогава не се ядат къпини, които според народната вяра са “дяволско грозде” и не трябва да се слагат на трапезата преди гроздето.

Според легендата евреите очаквали Месията да проведе светски реформи: да бъдат отсвободени от чуждото иго и да се възстанови властта на Давидовата династия. Дори учениците на Христа смятали, че той трябва да отвоюва израилското царство и да седне на престола като потомък и наследник на славния Давид. Тогава Христос отвел трима от своите ученици: Петър, Яков и Йоан на планината Тавор, за да им покаже ясно своя произход и предричаното от него “ново царство”. Там приел истинския си образ: лицето му засияло, дрехите му станали чисто бели, до него се появили двама “сияещи от светлина” мъже – Мойсей и Илия. Заслепени от силата и сиянието на Христос, познали неговата божественост, учениците му паднали на земята.

На Преображение има голям храмов празник известния Преображенски манастир, където се стичат хиляди поклонници от цялата страна.

На този ден през 1903г. избухва Преображенското въстание в Странджа, жестоко потушено. Всяка година в местността Петрова нива признателните тракийци отдават почит към паметта на борците.

Успение на Пресвета Богородица

Празникът Успение Богородичино бил установен на 15 август през VIII век.

Легендата разказва, че в деня на своята смърт Исус Христос поверил майка си на Йоан Богослов и го задължил да се грижи за нея до края на земния ѝ живот.

Вестите за живота на Божията майка са твърде оскъдни. Според Евангелието тя е посетила Ефес, Антиохия и Атон. Според Атонските предания тя е светицата-осиновителка на Атонската планина, където по-късно били съградени много манастири. В края на живота си отишла в Йерусалим, където покривът на къщата ѝ се отворил и на земята слязъл Христос, за да отнесе душата на майка си в рая. Тялото на Богородица Христовите ученици погребали в Гетсиманската Градина.

За Голямата Богородица, както наричат хората деня, в който е умряла – 15 август, има двуседмичен пост – от 30 юли. Тя се тачи като покровителка на майките и жените. Като на помен, на този ден вярващите християнки раздават от първите набрани плодове.

За здраве и живот правят курбани църквите, носещи името на Божията майка.

Симеоновден

На първи септември се празнува началото на църковната Нова година и преподобни Симеон Стълпник, отшелник, живял през IV век след Христа. Народът го счита за покровител на земеделието и селския живот.

В българската празнична традиция този ден е свързан с началото на есенната сеитба. Житото за посев е пречистено, в него са стрити зърна от “брадата” – последната китка класове, които се ожънват на нивата и се изкубват с корен, като се полива с вино и стопанинът пуска сребърна пара. Стопаните отнасяли чували с жито в църквата, за да се чете молитва на семето. На първия сеитбен

ден, преди да тръгне за нивата орачът заколва черна кокошка на ярема на воловете, а домакинята разпръсква жар пред колата, за да е червено като жар житото, закичва с цвете ярема, остена, шапката на орача. Тя носи заедно с обяда на нивата (прясна погача, гозба от кокошката, направена със зелени домати, чушки и лук, ракия за орача) и оскубаните пера от черната кокошка. Тях орачът заорава в една бразда, та да няма главня в житото.

За Симеон Стълпник се разказва следната легенда:

Бил 18-годишен, когато постъпил в манастир и се отдал на непрекъснат труд. Един ден напуснал манастирската килия, отишъл навътре в планината, намерил високо и пусто място, изкачил се там и усамотено се отдал на молитви. Но се страхувал, че може би няма да издържи на тази самота и се привързал с верига към голям камък – правел всичко възможно да забрави земния живот. Слухът за неговия молитвен подвиг се разнесъл из цялата околност и започнали да идват при него поклонници. За да ги отклони от себе си и да не се възгордее той изградил стълб, висок 40 лакти и го завършил с килия.

Свети Симеон прекарал на стълба няколко десетки години и починал на 103 годишна възраст. Няколко години по-късно мощите му били пренесени в Антиохия и поставени в храм, построени и наречени на неговото име.

6 септември Съединението на България

На 6 септември 1885г. източно румелийска дружина, начело с генерал Данаил Николаев, обкръжава конака в Пловдив на главния управител на Източна Румелия Гаврил Кръстевич. Когато влизат в спалнята му да го арестуват, той заявява: “И аз съм българи. Не мога да не чувствам известно удовлетворение от тази мисия”.

Този ден България осъбва с радостната вест: Съединението провъзгласено!

Идеята за обединение на разпокъсана от Великите сили на Берлинския конгрес (1878г.) България се приемала като важна, неотменна задача на всеки българин, независимо къде живее – в Княжество България, в Източна Румелия, в Македония и Одринско, в Северна Добруджа, в Ниш или Пирот. Създадени били комитети “Единство”, избухва и бива жестоко потушено Кресненско-разложкото въстание... Опитите продължават и през 1880г., и през следващите години.

През 1884г. идеята за съединение е подета от т. нар. македонски комитети, които се образуват в София, Русе, Варна и др. в Княжество България. Целта им е освобождението на Македония и присъединяването на Източна Румелия към Княжеството.

През февруари 1885г. в Пловдив се създава комитет, наречен по-късно Български таен централен революционен комитет (БТРЦК), с председател Захари Стоянов. В първото си “Възвание към българите в Източна Румелия” той се обявява открито против по-нататъшното съществуване на “две Българии”.

Предварителният план предвижда Съединението да бъде провъзгласено на 15 септември 1885г. Станалите събития обаче променят плановете, защото в Панагюрище избухват вълнения на 2 септември. Арестувани са трима младежи и населението на града се събира да протестира. Освобождават ги, камбаните почват да бият победно и буйни възгласи: “Долу Румелия! Да живее Съединението!” огласят града. Непосредствено след Панагюрище се вдига село Голямо Конаре, чийто комитетски ръководител Продан Тишков, наречен Чардафон Велики, повежда голямоконарската чета към Пловдив. Тук вече са повикани под знамената запасници, бивши участници в “гимнастическите дружества”. Настаняват ги в лагер край града. Оттук тръгва бойната дружина, която окупира конака на главния управител и го арестува. Създадено е временно правителство начело с д-р Георги Странски, за главнокомандващ е назначен майор Данаил Николаев. Захари Стоянов написва прокламация, която се чете пред войската и народа. В нея БТРЦК призовава народа към готовност да защити Съединението.

На 6 септември временното румелийско правителство изпраща телеграма до българският княз Александър Батемберг, с която иска да признае Съединението. На 8 септември князът издава в Търново официален “Указ на обединението” и обявява, че признава Съединението. Още на следния ден, придружен от министър-председателя Петко Каравелов и председателя на Народното събрание Стефан Стамболов, посрещан навсякъде по пътя си тържествено от народа, той пристига в Пловдив.

Съединението довежда обаче до остър сблъсък с Русия и по-късно – до скъсване на дипломатическите отношения...

Шести септември е светла дата в историята на българския народ.

Рождество на Пресвета Богородица (Малка Богородица)

На 8 септември православната българска църква отбелязва рождението на Дева Мария от родители Анна и Йоаким. На този ден обикновено майки на малки деца отиват в църквата за благослов.

Любопитно е как Софроний Врачански, в своето Поучително Евангелие от 1768г., е обяснявал на поробените българи християни смисъла на Рождество Богородичино:

“Благочестиви християни, както някой цар кога ще отиде на някое място, му приготвят прекрасен сарай на чисто място, тъй и Исус Христос, цар Небесний, поиска днес да избере за своето воплощение чисти и одушевен сарай, от царски и архиерейски род. От Йоакима, който беше от царския род Давидов, и от Анна, която беше от свещеническият род Ааронов. Те бяха две пресветли слънца, от които изгря светлина и веселие за сичкия свят. Или както два чисти гълъба, от които се роди днес пречистата Дева Мария, която роди Исуса Христа непостижимо... Ето цар Небесний, какъв сарай е приготвил днес за своето воплощение на земята, красен и чист, сиреч: Светата Дева Мария която превъзходи херувимите и серафимите. Венчал я със слава и чест да ся нарече Майка Божия, според човечеството Христово, и да бъде помощница и пазителница на всички православни, които я познават и почитат за Майка Божия...

Кръстовден

На 14 септември в църковния календар е отбелязано “Въздвижение на честния кръст Господен” (Кръстовден). Тоя ден църквата празнува две важни събития в историята на християнската светиня: намирането на Христовия кръст и неговото освобождаване от персийски плен през VII век.

Легендата разказва, че римските владетели и особено римските управници в Йерусалим били изплашени от бързо разрастващата се християнска вяра. Те заповядали да бъдат разкопани местата, където Христос бил разпнат на кръст и където е погребан и възкръснал, като земята бъде изнесена вън от града. На тези места наредили да се изградят светилища на езическите божества.

В първите столетия след Христа, християните не знаели къде е кръстът на който бил разпнат Христос. По-късно започнали да го търсят цар Константин и неговата майка царица Елена. Константин заповядал да бъдат открити местата на Христовото разпятие и смърт и на предполагаемата Голгота издигнал великолепен християнски храм. Според преданието, царица Елена сама участвала в издирването и разкопките. Когато били открити кръстовете на Христос и на двамата разбойници, по съвета на йерусалимския епископ Макарий те били поставени върху ковчега на мъртъв юноша и при допира на единия от тях мъртвецът възкръснал. Този именно кръст определили за кръст на Христа. Поставили го в сребърен съд и пренесли в храма, построен от император Константин.

Според Александрийската хроника от VI век, издигнатият от Константин Велики храм бил осветен на 13 септември 320г., а следващия ден – 14 септември – бил определен за ден на почит към Кръста на Христос.

Почти сто години по-късно Йерусалим е завладян от персите. Техният цар разрушава храма на Константин, плячкосва всичката църковна утвар, както и кръста на Христос. Още същият век обаче Йерусалим е освободен от византийския император Ираклий (арменец по произход). Той връща Христовия кръст, като сам го занесъл до Голгота, придружен от жителите на града, които носели палмови клонки...

В съвременното богослужение в православната църква на Кръстовден свещенослужителите изнасят Кръста в средата на храма, за да му се поклонят богомолците. Този ден вярващите задължително постят и не ядат червено, например домати, репички и др.

Народът тачи този празник, пости, за да не страда от болки в кръста. Някъде тогава започва гроздоберът, другаде – бруленето на орехи.

Свети мъченици София, Вяра, Надежда и Любов

На 17 септември се отбелязва паметта на римлянката от благороден произход София, отличавала се с мъдрост и търпение, която така е възпитала и дъщерите си: да имат вяра в себе си и Бога, да имат надежда в неговата добрина и любов към ближните и Всевишния.

Славата ѝ на мъдра жена и майка я е издигала в очите на съвременниците. През II век от н.е., по заповед на римския император Адриан, София и трите ѝ дъщери били жестоко убити. Името им останало да се тачи сред християните и на техните имена били кръщавани деца почти във всяко семейство.

На 3 април 1879 София била избрана за столица на България. В чест на премъдрата София, която се приема и като патрон на столичния град, 17 септември е обявен за Ден на София. Сега в центъра на столицата се издига великолепен паметник на св София, дело на скулптора Георги Чапкънов.

Ден на независимостта на България

На 22 септември 1908г. България обявява своята независимост от Турция. Цели 30 години от Освобождението, съгласно клаузите на Берлинския договор, България продължава да е в зависимост от султана. Това пречи на страната ни да създаде свои равноправни отношения с други страни и, разбира се, не позволява да има престижа на свободна държава.

През 1908г. в Турция избухва Младотурската революция и това не е удобен момент да се обяви независимостта на България. Управляващото тогава правителство на Демократическата партия с министър-председател видният демократ Александър Малинов съзнава, че трябва да се намери солидна опора в някоя от Великите сили, защото само не е в състояние да наруши Берлинския договор от юни 1878г., който разпокъсва България и голяма част остава все още под турско робство. Княз Фердинанд търси разбирателство с управляващите Австро-Унгарската империя, която всъщност е негова родина. Той среща неочаквано подкрепата на тази Велика сила, продиктувана, естествено, от интересите ѝ в тази част на Балканите. Като има предвид позицията на Австро-Унгария, българското правителство много ловко използва един повод, който му дава Високата порта. Българският дипломатически представител в Цариград Иван Ст. Гешов не е поканен на прием с другите дипломати, тъй като представлява васална държава. Тогава, на 15 септември 1908г., България го отзовава – създава се истински дипломатически конфликт. На 19 септември български военни части завземат железопътните линии в Южна България, смятани за турска собственост, тъй като служителите им стачкуват, и възстановяват движението по железницата. Турските железничари прекратяват стачката, но българското правителство задържа линиите под предлог, че подобни стачки могат да възникнат и друг път и да парализират транспортните съобщения в южната част на страната.

Българското правителство, което дълго време дипломатически е подготвяло освобождаването на държавата от васалното ѝ положение спрямо Турция решава, че е дошъл подходящия момент. На 22 септември 1908г. в старопрестолния град Велико Търново княз Фердинанд със специален манифест обявява независимостта на България и приема титлата “цар на българите”.

Обявяването на независимостта на страната има особено важно значение, защото тъкмо с нея се заличават тежките остатъци от петвековното турско робство. България става свободна, независима държава и заема своето място сред другите европейски държави.

Преподобна Параскева – Петка Търновска Петковден

На 14 октомври българската православна църква отдава почит към делото и паметта на преподобната Параскева – Петка Епиватска, Търновска, живяла през X-XI в., обявена за светица. Народът смята Петковден за край на стопанската година и прибирането на реколтата.

От този ден започват вече есенните и зимните календарни празници, както и съборите в различни селища и храмови празници с чествания на светци. А това ще рече – и среща на младите, сгледа, плановете за годеежи и сватби. В някои райони на страната, в съботата преди Петковден или в началото на седмицата – понеделник, колят черна кокошка, за да умилостивят “черната” болест – чумата, широко известна на народа. Други приемат, че това е епилепсията, която много по-рядко се проявява и не е епидемична. Затова и не може да бъде наречена “черна болест”.

За света Петка се разказва следната легенда:

Родена в град Епиват, на брега на Мраморно море от родители българи, тя се посветила твърде рано на Бога и искала да отдаде целия си живот в негова служба. Затова след смъртта на родителите разпродала цялото си имущество и го раздала на бедните. После отишла в Цариград, а не след дълго заминала в пустинята на Палестина, където престояла доста време в отшелничество. Върнала се след много години в Епиват, където никой не я познал. Останала да живее като монахиня в един

манастир, където и умряла. След смъртта ѝ с нейните мощи вървели чудодейни дела които се докоснел до тях, ако е болен оздравял, ако е слеп – прогледвал, ако е хром – се изцелявал. Цар Иван Асен II чул за чудесата, вършени от светицата и изпратил специална делегация начело с преславския митрополит Марко да пренесе мощите ѝ в Търново. Там била построена църква, която кръстили на нейно име. Светицата се считала за покровителка на царското семейство.

След падането на Търново под турско робство, мощите на св. Петка били пренесени във Видин, а след загиване и на Видинското царство били прибрани в Сърбия. Впоследствие Сюлейман Великолепни ги върнал в Цариград, а Патриаршията ги продала на влашки войвода който изплатил задълженията ѝ към Високата порта.

Днес мощите на света Петка се намират в една от църквите на град Яш, Румъния.

Преподобни Йоан Рилски Чудотворец

На 19 октомври църквата отбелязва със специална служба и четене на житието му денят на свети Иван Рилски Чудотворец.

Летописите разказват, че е роден около 876г. и умира на 18 август 946г. Монах и отшелник, той пръв написва Устав на българското монашество. Основател е на прочутия Рилски манастир и е тачен като покровител на българския народ през цялото средновековие. Неговата памет и разказите за скромния му, но чудотворен живот озарявали съзнанието на народа, особено през тежките години на робството. Манастирът става светилник на българската книжнина и просвета.

Иван Рилски е канонизиран за светец още по времето на цар Петър царувал от 927 до 969г. Той отишъл в Рила планина да види прочутия отшелник, но не бил приет, а направил поклон високо от един връх, който и днес се нарича Царев връх.

След смъртта на светеца мощите му били пренесени от Рила в Средец, кодето престояли до 1180г., когато България е под византийско иго. От Средец били занесени в Унгария, но скоро са върнати и през 1195г. са пренесени в Търново – столицата на Второто българско царство. През 1469г. с много тържественост мощите на светеца били пренесени и до днес се намират в Рилския манастир.

Към празника на свети Иван Рилски било решено да се празнува паметта и на всички ония, които със слово и книга са работили за събуждане на българското национално самосъзнание и за въздигане на духовното ниво на българина. Затова този ден е и Празник на народните будители, неправилно пренесен след 1916г. на 1 ноември.

Димитровден

Празникът на свети великомъченик Димитър Мироточиви Солунски се празнува на 26 октомври още от V век. Смята се за покровител и мъченик на град Солун, но в неговото застъпничество си съперничат гърци, сърби, българи и руси.

В народната традиция Димитровден се смята за начало на зимното и пролетното шестмесечие. На този ден приключват работа пастирите и ратаите, наети на Гергьовден в началото на лятно-есенния сезон. Също така се спазаряват и работници за следващите шест месеца до Гергьовден. При спазаряването някога на работника се давали, освен определената сума, още кат дрехи и по чифт цървули за всеки месец.

Димитровден се празнува с еднаква почит от българи и турци, правят се курбани, почитат паметта му. Много християнски църкви и манастири носят неговото име.

Според народното суеверие от Димитровден започват т.нар. миши празници. Жените не работят никаква женска работа – не предат, не плетат, не тъкат. Не похващат хурка и вретено да не разсърдят мишките, че да проядат всичко, работено през годината. Но и мъжете не гребат жито от хамбара, не оронват нито зрънце от събраната в кошове царевица. Замазват с кал хамбара, праговете на къщите, ъглите, кошовите с вяра, че замазват очите на мишките.

Легендата разказва, че през XIII век, по време на въстанието на Асеновци да освободението от гръцко робство, в Търново се пуска слух, че свети Димитър напуснал Солун, огорчен от безпътния живот на тамошните големци и търговци и чудотворната икона с образа му сама се преселила в Търново. Затова в града била построена църква на името на светеца, в която се коронясвали и венчавали българските царе и продължение на 208 години – времето на Втората българска държава.

Осмата Божия заповед

Като забранява изобщо кражбата или присвояването на това, което принадлежи на нашите ближни, осмата заповед защитава правото на лична собственост, което дава възможност на човека да се ползува от труда на своите ръце и го подтиква към трудолюбие.

По-главни грехове, забранявани от осмата заповед

По-главните грехове против тази заповед са следните:

1. Грабеж или отнемане на чужда собственост явно, с насилие.
2. Кражба или заграбване на чужда собственост тайно.
3. Измама или присвояване нещо чуждо с хитрост, когато например вместо истински пари се дават фалшиви; продава се лоша стока уж за добра; на купувачите се дава по тегло или по мярка по-малко; укрива се от имота или от приходите, за да се плащат по-малко данъци; не се изпълняват завещания и други условия; укриване виновния в кражба, като с това му се дава възможност отново да краде, а на пострадалия се отнема възможността да получи удовлетворение.
4. Светотатство (от славянската дума тать = крадец) или присвояване нещо, което е посветено на Бога и принадлежи на Църквата.
5. Духовно светотатство, когато едни дават, а други получават духовен сан не по достойнство, а с корисни цели, за печалба.

Този грях се нарича още и симония – по името на Симон Влъхва, който искал да купи с пари дара да върши чудеса. Симон влъхва живеел в Самария, когато дякон Филип проповядвал там Евангелието и кръстил самарийските жители. Когато апостолите Петър и Йоан дошли в Самария да извършват Миропомазване над кръстените от Филип, Симон Влъхва, като разбрал, че чрез възлагане ръце апостолите предават на кръстените даровете на Св. Дух, донесъл на апостолите пари и молил да му дадат същата власт, която те имали. Тогава св. апостол Петър му казал:

Среброто ти да погине заедно с тебе, заедно си помислил, че с пари се добива дарът Божи (Деян, 8:20).

6. Подкуп или рушвет, когато се взимат пари, срещу които се издигат недостойни, оправдават се виновни и се осъждат невинни, или когато се иска възнаграждаване за работа, която трябва да се извърши безплатно.
7. Тунеядство или готованство, когато човек избягва да изпълнява своите задължения, за които получава възнаграждение; когато здрави хора избягват да работят и търсят лек начин на живот; когато ученик получава необходимата издръжка от родителите или от държавата, а се предава на леност и пр.
8. Лихварство – когато се извлича лична полза от затрудненото материално положение на ближния, например дават се в заем пари с висока лихва.
9. Пилеене на времето – когато човек прекарва времето си без плодотворен труд и без работа над своето усъвършенствувание. Такава празност е кражба от себе си и от другите на онова добро, което би било извършено при разумно използване на времето.

Добродетели, предписвани от осмата заповед

Като забранява кражбата във всичките ѝ видове, осмата Божия заповед с това предписва следните добродетели:

1. Безкористие – нежелание да се ползуваме от нещо и в ущърб на другите.
2. Честност – да бъдем справедливи, когато трябва да бъде санкциониран виновният и защитен невинният.
3. Вярност в съда или правосъдие – когато трябва да бъде санкциониран виновният и защитен невинният.
4. Благотворителност или милосърдие – подпомагане на материалните нужди на другите.

Освен посочените добродетели има още една висша добродетел, противоположна на греховете, които се забраняват от осмата божия заповед. Тази добродетел е пълното нестежание или доброволното отричане от всякаква собственост. В Евангелието тази добродетел е посочена не като задължение за

всички християни, а като съвет към онези, които се стремят към пълно съвършенство. На богатия момък, който казал, че е изпълнил всички заповеди на Мойсеевия закон, Христос отговорил: Ако искаш да бъдеш съвършен, иди, продай имота си, и раздай на сиромасите; и ще имаш съкровище на небето (Мат. 19:21)

В Равда на море – беше много добре!

Пише: Радко Стоянчов

По принцип, август е отпускарски и месец за почивки, но не и за нас работещите в КИЦ-а. Благодарение на Народното събрание на Република България и Националния център за ученически отход, туризъм и спорт от София, 117 деца от Босилеград, Враня и Ниш имаха удоволствието да прекарат от 11 до 20 август на почивка на Българското Черноморие – в екзотичния курорт Равда, Бургаско. Това туристическо мероприятие КИЦ “Цариброд” организира за пети пореден път и имаме основание да вярваме, че вече е традиция.

Петдесет деца и трима ръководители на групата почиваха за сметка на Народното събрание на Р. България.

Останалите над 60 души почиваха по изгодни цени заедно с децата в Националния детски комплекс Равда. От почивката особено бяха доволни децата, защото бе организирана по определен график, а спортните състезания които бяха организирани в самия лагер ги сближиха с техните връстници от Цариброд, България, Русия и Украйна. Както и предишните години, така и тази, децата активно участваха в спортните и забавните игри и взеха няколко грамоти по футбол, плажен волейбол, надтегляне с въже и в маскенбалните игри. Освен спорта и морските бани за децата и за останалите курортисти от групата организирахме мини екскурзия до Несебър, Слънчев бряг, Поморие и Бургас. Почиващите имаха възможността да се любуват на старата част на Несебър, прекрасния плаж на Слънчев бряг, на нощните светлини на Поморие. На 19 август в Бургас се проведе концерта на шоумена Слави Трифонов и Куку-Бенд, но за съжаление, само петима босилеградчани изявиха желание да го посетят. Концерта беше невиджано шоу на стадион “Черноморец” в Бургас пред около 15 000 зрители, с много звучни и светлинни ефекти. Този спектакъл дълго време ще носим в спомените си защото беше празник за сетивата и наслада за душата.

За съжаление, броените дни минават бързо, но спомените остават. Надявам се, че всички са си тръгнали с добри впечатления и хубави спомени от Равда и всеки от летовниците си е пожелал догодина пак там със същата компания да си прекара почивката.

Използвам случая да се заблагодаря на хората от Народното събрание на Р. България, за хуманният жест който проявиха към нас българите от Западните покрайнини и специално на г-жа Силвия Нейчева шеф на Парламентарното лоби за подкрепа на българите извън България, както и на шефа от Националния център за ученически отход, възстановяване и спорт от София г-н Слави Пачалов и на г-жа Зоя Байкова от Националния детски комплекс Равда за указаното съдействие и чувство за съпричастност към нас, българите от Западните покрайнини.

България се класира за “Евро 2004” в Португалия

В организация БФС и КИЦ “Цариброд” в Босилеград 10 фена от Босилеград имаха удоволствието да подкрепят “българите юнаци” на Националния стадион “Васил Левски” в София на 6 септември срещу Естония (2 : 0). Играта и резултата удовлетвори всички любители на футболната игра. Така и с победата си над Андора (3 : 0) от 10 септември и загубата на Хърватия от Белгия (1 : 2) България предсрочно се класира на “Евро 2004” в Португалия. Браво на Българския отбор и успех във финалните мачове догодина в Португалия!